

p28 - Existenz Maximum

p27 - Prikbord

p15 - Beeldmateriaal 4D

U

unité

free issue - jaargang 1, editie 1

p8 - Bassam El Okeily

p5 - Kalender

p22 - Museum Kwartier

p6 - In de kijker

p31 - Op visite

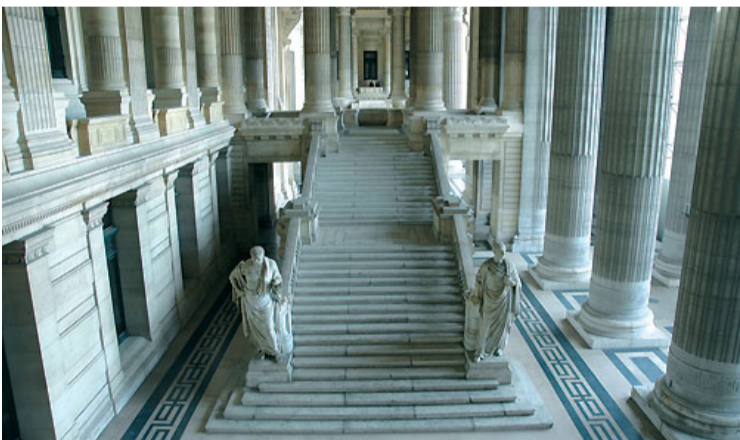
p30 - Wedstrijd STUK

p24 - Buiten de lijnen

p26 - Mies van der Rohe Award

p23 - Wedstrijd Brussels Courthouse

AHA

p4 - aha

column

p30 - Hilde Heynen

EXISTENZ

p19 - MilHo Oostende

p12 - (t)huiswerk Joke Vermeulen

Maak kennis met Geberit Silent-db20

De stille revolutie in waterafvoersystemen

Geluidsoverlast is vandaag een vaak gehoord thema. Meer en meer wordt lawaai als een milieuverstorende factor ervaren. Geberit Silent-db20 is het waterafvoersysteem bij uitstek dat net daar soelaas brengt waar geluidsoverlast gevoelig ligt: appartementen, ziekenhuizen, kantoren, openbare gebouwen, klaslokalen, hotelkamers,...

Geberit Silent-db20 is een superieur product én volledig compatibel met Geberit PE, met identieke mechanische en chemische eigenschappen. Buizen, fittingen, verbindingen en bevestigingen verwerkt men op net dezelfde wijze. Geberit Silent-db20 is ontwikkeld in ons uniek akoestisch labo.

Vraag onze infobrochure over Geberit Silent-db20, bel 02 252 01 11 www.geberit.be

 GEBERIT

UNITE

Verantwoordelijke: Eva De Fré

Tekst: Eva De Fré, Koen Moesen, Steven Van Bocxlaer, Loes Vandenberghe, Lieselot Vander Elst, Hannelore Veelaert, Anne-Sofie Verheyen, Hanne Verstrecken

Lay-out: Eva De Fré, Dieter Leyssen, Pieter Van den Poel & Hannelore Veelaert

EXISTENZ

Existenz VTK vzw (blok 6, Studentenwijk Arenberg 6/0 - 3001 Heverlee)

Voorzitter: Lotte Dietvorst Vice-voorzitter: Pieter Vandenhoudt Beheerder: Lore Tonnet

<http://www.existenzmaximum.be>

U

unité

Architectuur wordt in het algemeen gedefinieerd als kunst en wetenschap van de gebouwde omgeving. Het gaat hier dan enerzijds over het bouwen van steden, landschappen en gebouwen en anderzijds over het vormgeven van interieurs, meubels en objecten. Voor ons, studenten, is de omhelzing van architectuur echter veel breder. Architectuur is tijdsafhankelijk, draait om vergankelijkheid en heropleving en speelt in op sociale, economische en politieke aspecten van onze samenleving. Daarnaast zijn er ook niet onbelangrijke interacties tussen architectuur en fotografie, muziek, mode, theater,...

Met Existenz gaan we graag verder in op deze wederzijdse beïnvloeding en het spel van architectuur met de tijd. Het thema waarrond Existenz dit jaar zal draaien, vloeit hieruit voort en zal worden samengevat onder de noemer 4D. We gaan graag met u op zoek naar wat architectuur in al haar deelaspecten voor u en voor ons kan betekenen.

Dit tijdschrift is een eerste stap in die zoektocht. Met Unité willen we in eerste instantie verwijzen naar l'Unité d'Habitation, een steevaste waarde in de architectuurwereld. Net als Existenzminimum en Bauhaus is Unité een begrip dat ons als architectuurstudenten inspireert. Het roept, net als het ontwerp van Le Corbusier destijds, tal van vragen op. Doelstellingen zijn onder andere het aftasten van grenzen tussen collectiviteit en individualiteit, werk en ontspanning, aansporen tot nadenken, activiteit, beleving van cultuur.

ExistenzMaximum profileert zich als een tegenhanger van het Existenzminimum; het mag dus al eens wat meer zijn.

AHHA

MET EVERT CROLS (B-ARCHITECTEN)

opleiding

> Henry van de Velde Instituut Antwerpen,
Berlage Instituut Amsterdam, POPOK
Antwerpen (Opleiding Theatervormgeving)

huidige praktijk

> B-architecten nv

beroeps- en stage-ervaring

> Neutlings Riedijk Architecten

Vennoten

> Sven Grooten en Dirk Engelen

Lopende projecten

> oa. Kunst- en cultuurcentrum Postgebouw
Oostende, Openbare bibliotheek Muntpunt
Brussel, evenementenhal 't Bau-huis
Sint Niklaas, inrichting MAS Antwerpen,
passiefschool Zonnekind Kalmthout

Eigen lopende project met hoogste verwachtingen

> Kunst- en cultuurcentrum Postgebouw
Oostende

Eigen favoriete ontwerp/project

> BSBbis te Brussel of het tijdelijk
onderkomen van de Beursschouwburg ten
tijde van de verbouwing

Eigen woning (renovatie/appartement/loft/ vrijstaand...)

> loft

Ontwerpmethodiek (schets-computer, maquette-3D-model, ...)

> schets en maquette

Actuele projecten van collega-architecten die uw aandacht trekken

> renovatie Troubeleyntheater door Jan
Dekeyser

Referenties en inspiraties

> Architectuur in Japan, Brazilië,
Mexico... , hedendaagse kunsten (theater,
dans, beeldend, film...), reizen

Meest beloftevolle jonge architect/bureau

> Office

Aan te raden architectuurbestemming

> Japan

Memorable studenten-ervaring

> Easa in Turkije in Urgüp, Cappadocië

(Architecturaal) programma dat u graag ooit nog wil uitvoeren

> resort

Favoriete film/ boek/ muziek

> Apocalypse Now, Until the end of the
world
Alles van Haruki Murakami, Paul Auster,
Ian McEwan
Talkingheads, SigurRos en bossa nova

RENAAT BRAEM 1910 2010

Ter ere van de 100ste verjaardag van Renaat Braem viert het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed dit jaar Renaat Braem 1910 2010. Dit gebeurt door middel van de uitgave van een oevrecatalogus, een tentoonstelling in de Singel over zijn werk en verder zullen toonaangevende onderzoekers de betekenis van Braem voor de architectuur bestuderen.

<http://www.braem2010.be>
<http://www.desingel.be>

Ter ere van zijn verjaardag worden ook rondleidingen doorheen zijn projecten georganiseerd op 21 november, waarvoor u zich kan inschrijven op onderstaande websites.

<http://www.vmsw.be>
<http://www.desteigerboom.be>

ARCHITECTUURPUBLICATIE LEUVEN 2006/2010

38 Leuvense projecten uit de jaren 2006-2010 werden gebundeld in de derde editie van de Architectuurpublicatie Leuven. Meer info vindt je op de website van Stad & Architectuur.

<http://www.stadenarchitectuur.be>

EUROPEAN UNION PRIZE FOR CONTEMPORARY ARCHITECTURE

MIES VAN DER ROHE AWARD 2009

Voor meer informatie over deze tentoonstelling, kan je terecht op pagina 26.

AUDITORIUM

In het auditorium van kunstencentrum STUK worden regelmatig lezingen over architectuur, stedenbouw en design georganiseerd. Voor studenten is de inkom slechts 3 euro. De volledige lijst met lezingen is terug te vinden op onderstaande website.

<http://www.stadenarchitectuur.be>

Lezingen Sint Lucas

Veronika Valk (zizi & yoyo)
Woe 17-11-10 Gent

OTTO VAN BUSCHT
Woe 01-12-10 Brussel

Rüdi BAUR
Woe 02-03-11 Gent

info & Reserveren
WWW.FRAGILESINTLUCAS.be

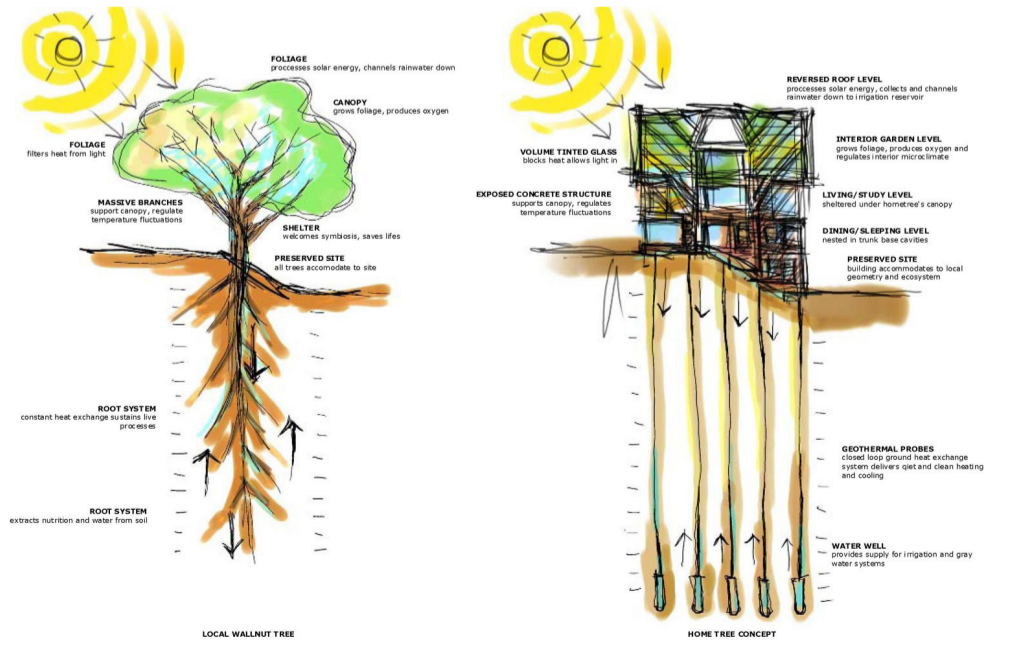
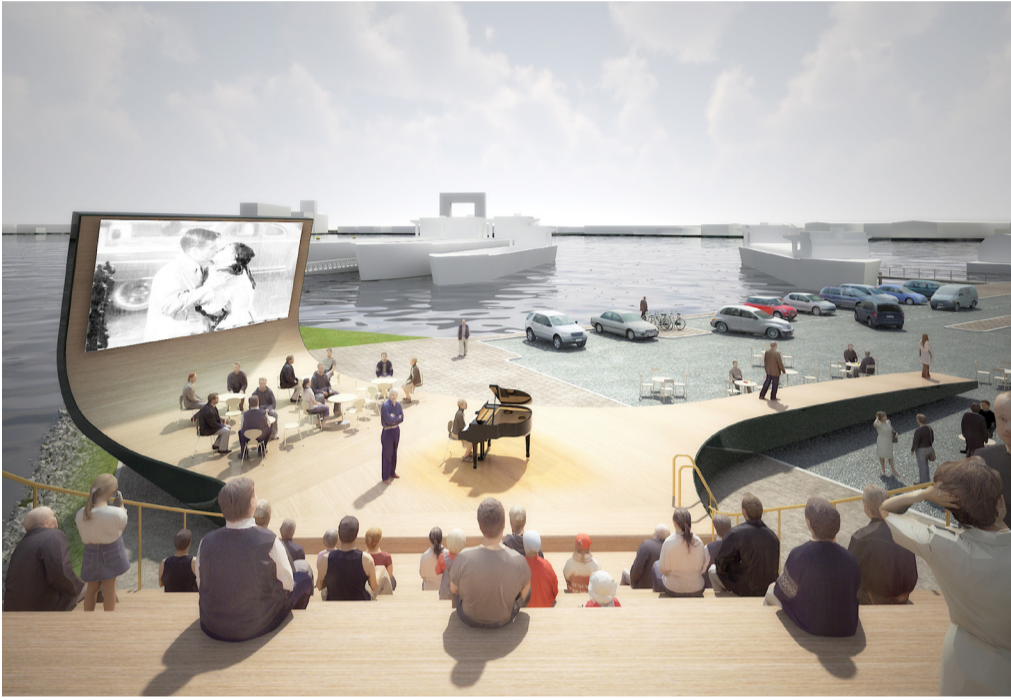
BOZAR

PIERRE HEBBELINCK &
PIERRE DE WIT
Methodologie van het gevolg
Vrijdag 22-10-2010
> ZONDAG 02-01-2011
WWW.BOZAR.BE

Museum M
4 nov - 12 dec 2010
WWW.STADEN
ARCHITECTUUR.be

RENAAT 1910-2010
BRAEM
VR1 OKT 2010 >
ZO 9 JAN 2011
WWW.DESINGEL.BE

ADEPT & Sou Fujimoto Architects, 'Dalarna Media Arena', Falun - Zweden

De eerste plaats in de wedstrijd voor een nieuwe bibliotheek op de universitaire campus van Dalarna ging naar het Deense architectenbureau ADEPT in samenwerking met het Japanse Sou Fujimoto Architects en partners. Het ontwerp is opgebouwd als een 'spiraal van kennis'. Een continue hellingsbaan met verschillende geluidsniveaus en activiteiten leiden tot een diverse, speelse en beleefbare omgeving. Bibliotheekfuncties en multimedia zijn hier verenigd. Ook is er plaats voorzien voor lezingen, tentoonstellingen en een café. Een nieuwe bibliotheekcultuur wordt tastbaar. Het ontwerp biedt een dynamisch ontmoetingspunt met activiteiten voor zowel studenten, werknemers als bezoekers.

<http://www.adeptarchitects.com>

NL Architects, 'Multi Mill', Amsterdam - Nederland

De wedstrijd om in de haven van Amsterdam een cultureel buitenpodium te ontwerpen, is gewonnen door NL Architects. Zij brachten met de 'Multi Mill' een zeer flexibel antwoord. Het object bestaat uit drie vleugels die als het ware aaneen gesmolten zijn. Elke vleugel heeft een specifieke vorm en kan dus ingevuld worden met een eigen functie. Zo biedt de 'Multi Mill' antwoorden voor theater, film, modeshows, sculpturen, kunstinstallaties en muziek. Bovendien kan het plateau volledig om zijn as draaien, waardoor de relatie met de havenomgeving kan veranderen. Voorstellingen met een variërend decor worden mogelijk.

<http://www.nlarchitects.nl>

Studio Architektoniczne Kwadrat, 'Museum of World War II', Gdansk - Polen

Een jury - waaronder Daniel Libeskind - heeft voor een museum over de Tweede Wereldoorlog in Polen de eerste prijs toegekend aan Studio Architektoniczne Kwadrat. Ze is van mening dat het ontwerp alle potentieel heeft om, samen met de reeds bestaande historische iconen, één van de belangrijkste troeven van Gdańsk te worden. De architecten zochten naar een compromis tussen vorm en monumentaliteit zonder al teveel brutaliteit op te wekken. De vorm bezit geen letterlijke betekenis en kan daardoor op vele manieren door de bezoeker ervaren worden. Het parcours in het museum begint onder de grond, met een angstaanjagend traject door de hel van de oorlog, om uiteindelijk boven aan de top van de toren te komen. Daar werpt de bezoeker, na een beleving van de geschiedenis, een blik op de skyline van de stad: het oude en het nieuwe Gdańsk.

<http://www.kwadrat.gda.pl/>

SB Architects, 'The Hillside House', California - VS

Als antwoord op de heuvelachtige locatie bestaat deze woning uit vier verdiepingen die aanleiding geven tot diverse balkons en dakterrassen. Interessant aan dit ontwerp is de combinatie van "high design with high sustainability". The Hillside House heeft een platina certificaat gekregen van LEED for Homes, een soort kwaliteitslabel voor groene woningen in de Verenigde Staten. Dit is onder meer te danken aan de materiaalkeuze, met zeer duurzame rode ceder en verschillende gerecycleerde materialen.

<http://www.sb-architects.com/>

BIG, 'Taipei City Wall', Taipei - Taiwan

'Hoe bereiken we een hoge densiteit zonder meer landelijke kwaliteiten als open ruimte en groen te verliezen?'

Het antwoord op deze vraag is volgens het Deense architectenbureau BIG simpel: kubusvormige modules met een zijde van 15m worden zo gestapeld dat ze slechts een geringe overlapping hebben, waarin zich de circulatiekernen bevinden. Zo ontstaan er talloze overdekte dakterrassen, die elk hun eigen gezicht krijgen. BIG slaagt er zo in de open ruimte op te trekken naar 114,2% van de oppervlakte van de site.

<http://www.big.dk/>

Vivid Architects, 'Crystal Towers Hotel', Kaapstad - Zuid-Afrika

Twee elementen vallen meteen op aan dit ontwerp. Als eerste de 80 meter lange voetgangersbrug die toegang biedt tot het hotel. Daarnaast ook het uitkragende zwembad, dat bijna lijkt te zweven. Knap ingenieurswerk, maar het complex is nog meer dan dat. Het beslaat namelijk niet alleen het vijfsterrenhotel, maar ook 90 luxewoningen en een kantoorgebouw. Het geheel vormt een verzameling gebouwen, elk met een eigen identiteit, maar verbonden door een "fundering" van activiteit: een interne wandelstraat als publieke verbindingsruimte.

<http://www.vividarchitects.co.za>

Jacques Ferrier, Parkeergarage 'Les Yeux Verts', Soissons - Frankrijk

Deze parkeergarage biedt plaats aan 600 wagens en is onderdeel van een masterplan voor de vernieuwing van het bedrijfspark Gouraud. Met zijn opvallende bekleding over een duidelijke structuur blaast het gebouw de site nieuw leven in. Door het aanpassen van het ritme en de hoeken van de houten latten wordt een nieuwe vormelijkheid gecreëerd die afstapt van de 'gewone' gevel. Merk ook de oogvormige uitsparingen op in de bekleding, die een ideaal uitzicht bieden op de omgeving van het bedrijfspark. Het zijn als het ware "groene ogen".

<http://www.jacques-ferrier.com/>

©Jacques Ferrier architectures/photos Luc Boegly

Ignatov Architects, 'Large Home Tree', Varna - Bulgarije

Kan een boom model staan voor een landschappelijke lage-energie woning? Ignatov Architects onderzochten deze stelling in hun 'Home Tree'-projecten. Het concept is gebaseerd op het feit dat lokale bomen aangepast en geoptimaliseerd zijn aan de gegeven topografie en klimaat. Het doel is om natuur en architectuur op gelijke hoogte te stellen en zo efficiënte en vrijstaande energie-onafhankelijke woningen te bouwen. Elke 'Home Tree' wordt tijdens het ontwerp getoetst aan vijf principes: aanpassingsvermogen aan de omgeving, integriteit, efficiëntie, onafhankelijkheid en haalbaarheid. De reeds gebouwde 'Large Home Tree' toont alvast een enorme vooruitgang op vlak van energie-verbruik.

<http://www.bignatov.com/>

tekst: Koen Moesen & Steven Van Bocxlaer

Net zoals zijn architectuur is Bassam El Okeily een persoon met ogenschijnlijk veel tegenstrijdigheden. Hij is een architect en tegelijkertijd niet, eigenlijk wilt hij veel liever een dichter zijn. Of een schrijver. Want architectuur is bevrijdend, maar kampt tegelijkertijd ook met zeer grote beperkingen. De dichter kan schrijven waarover hij wilt, zelfs over zijn eigen miserabele leven, de architect staat steeds grotendeels in functie van zijn opdrachtgever. Ook in zijn architectuur wordt hij steeds geconfronteerd met de beperkingen van het medium. Zijn architectuur heeft nood aan poëzie en woorden om emoties over te brengen, een taal te spreken die de architectuur soms vreemd is. Ook op zijn website merken we zijn fascinatie voor het woord. Om zijn projecten te versterken werkt hij met citaten. Zij geven vaak zijn intentie weer of de gedachte achter een bepaald project. Het is aan de hand van deze citaten dat we dit interview hebben opgebouwd. We raden jullie dan ook ten sterkste aan om alvorens dit artikel te lezen minstens één maal de website van Bassam El Okeily met een bezoek te vereren: www.bassamelokeily.com.

De betekenis van schaduw en licht heeft in dit geval niets te maken met architectuur. Soms ga je door donkere tijden in het leven, het is een uitdrukking voor droefheid en geluk. Architectuur kan een manier zijn om het leven te ontdekken, een leven waar er zowel geluk als ongeluk bestaat. Zowel schaduw als licht. Beeld je in dat je in een ruimte staat en men doet het licht uit. De ruimte bestaat niet meer. Licht en schaduw blijven de primaire gereedschappen die architectuur en de volumes tonen.

SOS Médecins, Strassbourg

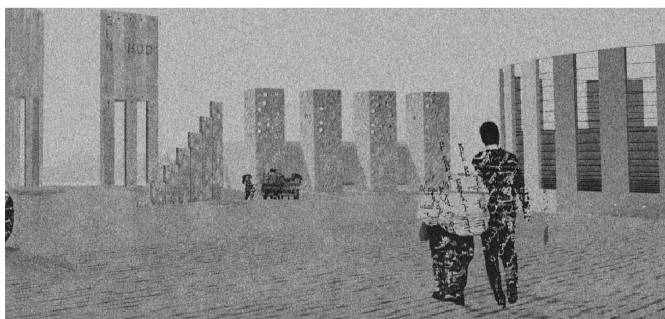
BASSAM EL OKEILY

Tekst: Jolein Bergers & Eva De Fré

IN A MEDICAL PLACE, WHAT CAN ARCHITECTURE OFFER? IN FRONT OF BODIES IMPRISONED IN PAIN. NOTHING. ONLY NOTHING, SOME POEMS ONLY. NEXT, WALLED SCARS WHICH WILL BLOW I HOPE, A BREEZE OF INNER PEACE.

Betreffende het project van SOS Médecins moest ik iets doen voor mensen die pijn lijden of ziek zijn. De realiteit van dit project was als een spiegel die me duidelijk maakte dat architectuur haar limieten heeft. Je kan niet alles doen met deze kunstvorm. Door gebruik te maken van poëzie heb ik toegegeven dat architectuur niet alles kan. Het einde van de architectuur vormde het begin van de poëzie. Om het sterker uit te drukken: ik kon mijn bedoelingen niet uitdrukken met behulp van architectuur, daarom moest ik wel op zoek gaan naar een ander medium. Het is zoals in een kathedraal, waar men het verhaal van het geloof wil verduidelijken door de architectuur, maar waar men ook gebruik maakt van sculpturen en schilderijen. Dit toont de limieten van de architectuur. Het was een manier om uit te drukken dat ik hulpeloos ben. Ik kan alleen maar hopen dat ik een zieke, al was het maar voor een moment, even beter maak, even de pijn laat vergeten en aan iets anders laat denken.

Village Ein Hud, Israel

Met Ein Hud maakt de architect een conceptschema dat nadenkt over de conflictueuze situatie tussen Israel en Palestina.

THESE COLOURLESS WALLS ARE THE FINAL ACT. OF A PROMISED EARTH THAT HAS BECOME THE CURSED EARTH. ARCHITECTURE WILL ARISE FROM THESE COLOURLESS WALLS. CHILDREN WILL PLAY, IGNORING THAT IN THEIR VEINS, RUNS THE SAME: COLOUR.

Kan architectuur een antwoord bieden op een situatie met zulke pijnlijke emoties? Je zit met de hedendaagse politiek rond de muur, maar tegelijkertijd ook met een gebouwd element dat misschien wel voor de eeuwigheid is. Deze twee 'tijden' samenbrengen kan iets interessants opleveren. Mijn antwoord was zeer radicaal: vergeet de esthetiek van architectuur en/of stijl. Gebruik de panelen die nu 2 werelden scheiden om een neutraal element te bouwen. Een neutrale plek waar mensen van de beide zijden elkaar kunnen ontmoeten. Noem het dromen en utopisch denken, maar als je een architecturaal antwoord wilt bieden dan kan dat in dit geval niet louter esthetisch zijn, het moet radicaler en fundamenteler zijn. Gebruik exact hetzelfde paneel en maak er een plek van vrede van. Door de betekenis die je eraan geeft, maak je van een constructie architectuur. Natuurlijk draagt de muur nu ook een betekenis, door haar negatieve connotatie, iedereen wil de muur vernietigen. Mensen willen architectuur behouden, bewaren voor de eeuwigheid. Ik hoop en droom dat architectuur altijd een nobele betekenis zal hebben.

This is a fable that begins with reality.

When the Arabic village of Ein Hud was encircled by barbed wire, the villagers ripped it for the second time. The anonymous authorities, who were fed up, decided to build a wall 8 meters high. One morning they came with concrete panels and started to build the wall. Before the sun set, they left to continue the following day.

The villagers were afraid that they would never see the sky again. So, they called their Jewish friends to help them. Together they moved the panels to the top of a mountain. They started to make a rotunda so that they could be together. They imagined their children growing up together and so they created a kindergarten with perforated walls for pigeons.

Without forgetting the foreigners that will come to visit from all over the world; They envisioned a home of hospitality. They even made a gift to their neighbor village, Ein Hod. By transforming two water towers into monuments dedicated to the twin villages. With the seven remaining panels they rebuilt a wall which descended into the earth like the sundial. Finally, they planted olive trees and they finished tired. They were tired but proud, because during the entire night they had transformed the panels of separation into fragments of hope.

And so they sat down together waiting for the sun to rise.

TO PLAY ARCHITECT WITHOUT BEING ONE. TO OPEN EYES ON A CONSTRUCTION SITE. TO EXPERIMENT WITH SMALL IDEAS. IT WAS AN INNOCENT AND SOFT SPRING. WHEN I LEARNT TO LIKE MY ART, TO LIKE IT. WITHOUT RESTRAINTS.

Als kind wou ik een dichter worden. Zoals Rimbaud. [...] Voor mij is het belangrijk om niet als een architect te werken, maar om te denken als een schrijver of een kunstenaar. Het vormt een methode waardoor ik geniet van het ontwerpen van architectuur, door er op mijn eigen manier mee bezig te zijn. Ik heb steeds de schrijver en de dichter benijd omdat hun belangrijkste, ruwe materiaal hun eigen leven is. Architectuur moet steeds rekening houden met de maatschappij, de economie, de politiek, de constructie, de regels van de stad, de geologie, ... Op deze manier krijg je gemakkelijk een architectuur zonder ziel. Een dak is niet meer dan een constructie. Dat is geen architectuur. Wanneer je omgeven wordt door muren en een dak, dan is dat alleen maar om je te beschermen tegen weer en wind. Het is maar indien je een betekenis aan deze muren kan geven dat het architectuur wordt.

ARCHITECTURE. WHAT DOES IT MEAN? I DO NOT KNOW. MY PRETEXT TO UNDERSTAND THE WORLD. I LIVE THROUGH, THROUGH ITS PARTS. OF SHADOW AND LIGHT.

LIFE OF THEIR PASSIONS. ONLY THIS RAW MATERIAL COULD COUNT. AS A WALL BEING RAISED AS IF IT IS A LAST WILL, AS A HOUSE THAT IS OUR ULTIMATE SHELTER. NOT TO LIVE: TO REMAIN.

Ik wou een sprookje vertellen aan de straat. Volledig vrijblijvend voor de mensen die passeren. De straat een beetje lichter maken. Het mocht niet provoceren. Het belangrijkste was dat je iets maakt waarvan mensen niet begrijpen wat het is. Dat was mijn doel. Is het een museum? Of een winkelatalage? Men begrijpt het niet. In het Westen zit de gedachte van Form Follows Function ingebakken. Het project te Bilzen toont alles behalve de functie. Ik denk dat het mijn oosterse manier is om uit te drukken dat je niet alles moet begrijpen, niet alles moet uit het hoofd komen. Het vormde een shock voor de Westerse mensen om halt te houden, het trachten te begrijpen en het nog altijd niet te verstaan. Op deze manier krijg je de kans om te voelen, het zal via je hart moeten gaan, want je hoofd zal het niet vatten, en je zal iets voelen. Je kan er blij van worden, maar je kan het ook haten en het willen vernietigen. Maar dat is goed. Het belangrijkste is dat je er niet onverschillig bij blijft, want dat is één van de lelijkste menselijke gewaarwordingen. Niets voelen. Ik wil graag het leven tonen in al haar intensiteit: een geboorte, een trouw, een afscheid, dramatiek,... Ik hoop dat het voor de voorbijganger een intens moment vormt.

Veel mensen vragen wat ik met de ruimte gedaan heb. Ik doe er niets mee en ik wil dat het niets blijft. Het is een manier om niet steeds te behagen. Ik wil graag onze fundamenteen vernietigen opdat mensen voor zichzelf zouden beginnen denken. Voor ons moet alles efficiënt zijn. Mensen vinden een efficiënt huis aangenaam, bijvoorbeeld als je licht hebt overal. Maar wat net onze charme is, is onze gekheid, onze kleine imperfecties. Om schaduw te hebben in een gebouw, om verloren ruimte te hebben, om al deze zwakheden te integreren. Ik wou het huis menselijk maken. De verloren ruimte is net heel belangrijk: het is het einde van perfectie. Ik ben tegen efficiëntie. Het probeert van architectuur een exacte wetenschap te maken. Architectuur is net het afwijken van het traditionele pad, een andere weg inslaan. Architectuur moet altijd iets symboliseren, dat kan niet efficiëntie zijn. Kijk naar L'Arc de Triomphe, dat is geen efficiëntie. Je mag het niet toepassen zoals in de industrie. Dat heeft men geprobeerd in de jaren 60 en 70. Het resultaat was een ramp en men heeft er dynamiet onder gestoken om er iets nieuws op te zetten. Vandaag de dag vernietigt men iets dat efficiënt is omdat het geen ziel heeft, het wordt krankzinnig.

Het verhaal van het sprookje, is het verhaal van de 2 balkons. Het is een verhaal volledig gemaakt voor 2 personen, voor elk van hen. Het eerste balkon is voor de man, hij houdt van lezen. Hij heeft op zijn balkon net genoeg licht. Mensen van buiten kunnen hem niet zien. Als je een boek leest, heb je een intieme relatie met dat boek. Je wil je aandacht enkel vestigen op je boek en het hemellicht dat erop valt. Het is zoals in een museum. Je wil rust. Zijn vrouw is een kunstenaar. Zij is het tegenovergestelde. Zij wil gezien worden door de buitenwereld, ze wil tentoonstellen. Voor haar is het tweede balkon. Zij heeft geen nood aan intimiteit. Ik heb dan ook eerst en vooral tegen het koppel gezegd dat ik geen huis ging ontwerpen dat later makkelijk verkocht kon worden. Tegenwoordig wordt de architect gevangen gehouden in de kooi van de economie en de politiek. Dit huis is een poging om hier aan te weerstaan. Ik heb geprobeerd een huis te ontwerpen dat voor altijd is, dat later niet verkocht gaat worden maar dat voor altijd behouden zal blijven. Ik hoop dat het verhaal van hun kunst, hun passie en hun liefde voor eeuwig zal bewaard blijven. Zelfs als er een andere familie in komt wonen, het verhaal is verteld. Het is een testament van zijn huidige inwoners, het is niets meer. Het zal hopelijk voor altijd blijven bestaan en het zal hun verhaal blijven vertellen zelfs nadat ze er niet meer zijn. Dat is het symbool van architectuur. Je kan het aanpassen, je kan het upgraden maar wanneer je er een sterke mening in legt dan kan je het niet meer veranderen. Het wonderlijke aan architectuur is dat je spreekt voor de eeuwigheid, het is voor altijd.

Het project voor architecten zonder grenzen vormde een persoonlijke uitdaging. Ik deed het meer als persoon dan als architect. Het was een project waar mijn twee culturen elkaar konden ontmoeten, mijn Oosterse en Westerse achtergrond. Dit project vormt de brug tussen de twee continenten. Twee verschillende manieren om de wereld te bekijken. Wanneer ik een project bedenk, dan zou ik willen dat het boven de culturen staat. Dat het universeel is. Er bestaat geen manier om de wereld te veranderen en er is ook geen manier om verschillende culturen elkaar te laten ontmoeten. Ze zullen het wel altijd proberen. Maar als je een woord vertaald, kan het vaak in een andere taal al een andere betekenis of nadruk hebben. Ik denk daarom dat elke creatie boven de culturen moet gaan. Dat is wat ik echt hoop. Dat een creatie iemand aanspreekt, in eender welke periode van de geschiedenis en dat men het verstaat. Dan is het een succes.

Het is niet zo dat ik in Europa mijn Oosterse cultuur wil bewijzen of andersom. Ik probeer de culturen te overschrijden maar er is altijd een brug. Het is architectuur die teveel van het Noorden is om van het Zuiden te kunnen zijn en die teveel van het Zuiden is om van het Noorden te kunnen zijn. Als het van nergens komt, dan ben ik precies een nomade. Nomaden gaan van plaats naar plaats maar ze hechten zich altijd wel aan een plek. Ze verhuizen omwille van het klimaat, het eten,.. Maar ze houden een herinnering over aan de plaats. In architectuur is dat net hetzelfde. Het ziet er goed en universeel uit als het "nomade architectuur" is. Maar architectuur heeft net, meer dan eender wat, een fundament nodig. Het zou moeten zijn alsof mijn cultuur van nergens komt of van overal. Dat is een manier om het cultuurniveau te overschrijden. Het is de bedoeling dat je uiteindelijk niet meer weet van welke cultuur het komt. Dan hoop ik dat het universeel wordt op manier dat het op een dag misschien iedereen aanspreekt, van de toekomst of het verleden.

Maar uiteraard blijft er altijd wel een restant van de lokale cultuur aanwezig in een project. In Niger werk ik samen met mensen die niet dezelfde taal spreken als

Cultural Center of Simiri, Niger

IN ORDER THAT HUMANITARIAN ARCHITECTURE IS NOT THE ARCHITECTURE OF CHARITY, I CONTENTED MYSELF, ON A CONTINENT FORGOTTEN TO LEAVE A SOUVENIR. OF AN ARCHITECTURE TOO MUCH IN THE NORTH TO BE IN THE SOUTH. AND TOO MUCH IN THE SOUTH TO BE IN THE NORTH.

mij en niet dezelfde technische apparaten hebben om mee te communiceren. Er was nergens elektriciteit in het dorp. Het waren de eerste zonnepanelen en elektrische voorzieningen die in het dorp aangebracht werden. Als je in extreme omstandigheden werkt, zoals in Niger, zijn er vaak veel logistieke problemen. Maar het is belangrijk om daar een goed team op te bouwen met de beste ambachtsmannen. Je probeert de details zo gesofisticeerd mogelijk te maken en het af te werken zoals we gewoon zijn in Europa. Maar het is 100% van Afrikaanse bodem.

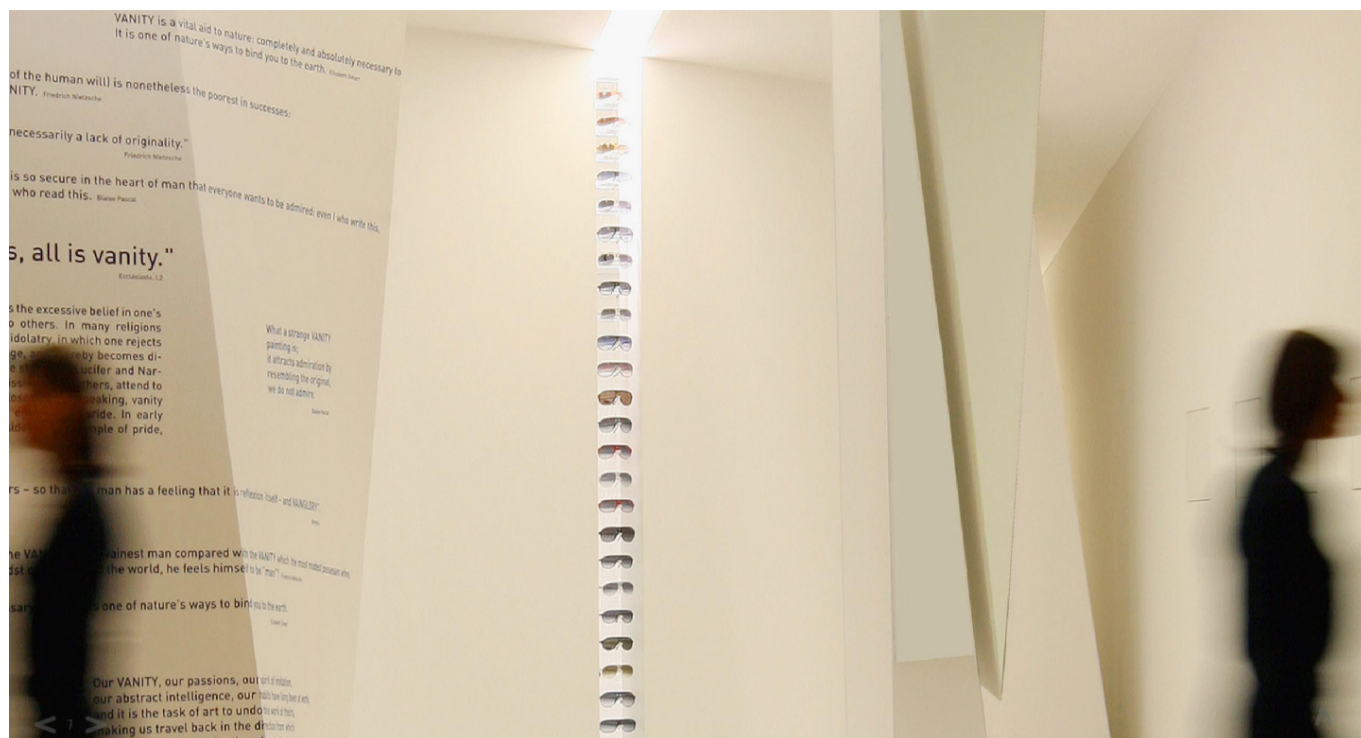
Bij Architecten zonder Grenzen hebben we zeer strikte regels. Eerst en vooral maken we enkel gebruik van professionele mensen, mensen die worden betaald. De enige vrijwilligers zijn wij. Wij werken in Niger in samenwerking met een lokale architect. We vragen aan het dorp om zorg te dragen voor ons gebouw. Als we een logistiek probleem hebben (water- of zandtekort) dan lossen zij dit op. Het eindresultaat is bedacht door de architect maar gemaakt door de mensen zelf. Het zijn niet enkel mensen van het dorp zelf, maar ook van naburige dorpen die komen helpen. Dit geldt ook voor het ontwerp. Het is niet zo dat we een ontwerp uittekenen in Brussel en het dan even in Niger gaan neerplanten. Het project wordt daar uitgedacht in samenwerking met bijvoorbeeld een historicus. Er werd veel nadruk gelegd op de historische en lokale cultuur. Zo vormde de vorm geen probleem voor de inwoners omdat het het effect was van een onderzoek.

Cultural Center of Simiri, Niger

Het feit dat je bij Architecten zonder Grenzen moet werken met andere middelen dan je gewoon bent, is geen beperking. Je probeert geen architectuur te maken voor de armen, uit medelijden. Je wil degelijke architectuur maken, net zoals je in Europa zou doen. De andere materialen of het kleinere budget waarmee je moet werken, veranderen daar niets aan. Beeld je iets ongelooflijk lelijks in. Verander het in goud. Het object blijft lelijk. Enorm veel mensen vergeten dat de schoonheid los staat van het materiaal of de kostprijs. Dit geldt ook voor architectuur. Het is vooral de ruimte, het licht en de politieke en sociale context die werkelijk tellen. Niet de kostprijs per m². Natuurlijk is de materiaalkeuze ook een deontologische en esthetische keuze van de architect, maar dit onthult geen goede of slechte architectuur. De kwaliteit van de architectuur toont zich in haar toegevoegde waarde.

Wanneer ik 5 jaar later terugging zag ik verschillende dingen. Zo had ik een plek waar schaduw was ontworpen. Ik was verrast door het feit dat men hier een theater had gemaakt. Het werd een plek om samen te feesten, een publieke, vrije ruimte voor het organiseren van evenementen. Ook schakelen ze batterijen van auto's aan de zonnepanelen wanneer het cultureel centrum voldoende energie heeft en die batterijen gebruiken ze om 's avonds mee naar hun huis te nemen en naar de radio te luisteren bijvoorbeeld. Het zijn dingen waar ik niet aan gedacht had.

TO CONSUME UNTIL OUR LIVES ARE CONSUMED. BUT STOP ONE MOMENT, THE TIME OF AN ARCHITECTURE. IN FRONT OF A BROKEN MIRROR, IN FRONT OF ENGRAVED THOUGHTS. READ AND SEE OUR OWN VANITY ON EARTH. THEN LISTEN - THROUGH THE NOISE OF APPEARANCES - THE ECHO. OF OUR SACRED SOULS.

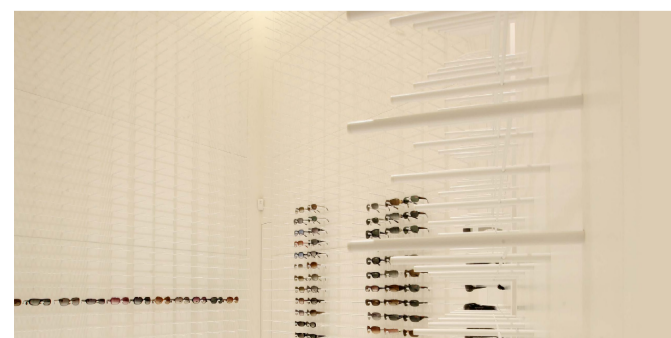
Ik ben niet tegen consumptie, ik ontwerp een winkel. Anders ben ik wel hypocriet. Dit project is een traditioneel winkelcentrum. Er zijn winkels zoals je ze overal ziet. Allemaal dezelfde, je hebt ze in Brussel, in Parijs,... Het zijn de nieuwe kathedralen. Het is de religie van vandaag. Grote winkelcentra, constant bomvol consumenten. Het is in deze tempel van consumptie dat ik aan de mensen de vraag wilde stellen waarom ze net een zonnebril kochten. Omwille van de zon? Maar waarom spendeer je dan uren voor de spiegel om er één te kiezen? Misschien zien we onszelf graag in de spiegel? Dan is het gerelateerd aan onze ijdelheid. Toen heb ik samen met een filosofe de diepere betekenis proberen te begrijpen. Er is een groot verschil tussen ijdelheid en trots. Het is geen gemakkelijk onderwerp. We willen enkel aantonen wat ijdelheid is door een muur met filosofische quotes te ontwerpen. Je kan kiezen: ofwel vind je het leuk en lees je de quotes ofwel neger je ze. We willen de mensen die consumeren gewoon laten nadenken. We willen de moderniteit niet opgeven of verwerpen. We willen niet terugkeren naar grotten waar iedereen zijn eigen voedsel zoekt. We moeten moderniteit accepteren maar het heeft een bepaalde ethiek nodig. Iedereen moet voor zichzelf kunnen denken. Iedereen die in de winkel binnenwandelt gaat een commerciële handeling uitvoeren. We willen met onze architectuur dat de consument stopt voor een ogenblik en nadenkt waarom hij deze zonnebril gaat kopen.

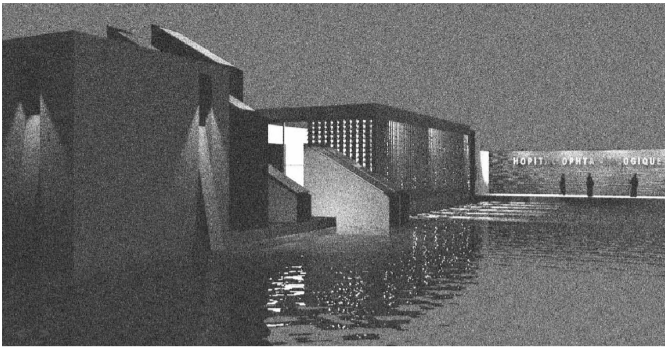
Ik vergelijk het met het verhaal van Plato over de ideale staat. Hij vindt dat de dichter de ideale staat niet mag betreden omdat er dan chaos zal heersen. Vanaf het moment dat de dichter geweerd wordt zal de ideale staat ontstaan. (We leven vandaag in steden die heel pragmatisch zijn, heel strikt waardoor ze lelijk worden.) Het is vergelijkbaar met het winkelcentrum. Je mag enkel binnen als je een bankkaart of geld bij hebt, als je bereid bent te consumeren. Je zou als een dief, midden in de nacht, de poorten van de stad moeten openzetten en de dichter binnen laten. Op een verboden manier. Zo is het ook bij SOS Dokters. De poëzie op de muren verschijnt enkel 's nachts. Het eerste wat je ziet

in de winkel zijn een paar kaders met zonnebrillen, bijna niets. Wat het meeste opvalt is al de tekst. Het laat je zelfs even stoppen als je voorbij de winkel wandelt. Ik zet tekst op de muur, poëzie. Dit betekent dat ik heb gefaald, dat ik mijn idee niet ver genoeg doorgedreven heb. In dit geval probeer ik iets hevig en belangrijk uit te drukken. Ik kan niet meer verder met muren, materialen,... Ik heb nood aan poëzie, filosofie, calligrafie. Waar mijn architectuur stopt, valt de poëzie in. Ik heb een andere kunst nodig dan mijn eigen kunst. Voor mij is de beste kunst zelfvoorzienend. Dan is het Kunst met de grote K. Dit is het moeilijkste wat er is. Dit is bij mij niet het geval.

Neem bijvoorbeeld een muur. De muur met het licht dat erop valt, dat zou voldoende moeten zijn. Als je een schilderij toevoegt om de muur mooier te maken, dan wil dat zeggen dat de muur niet mooi genoeg was voor jou en dat je hem gaat ornamenteren. Je voegt iets toe aan iets dat niet goed genoeg is. Ik voeg tekst toe omdat de muur op zich niet sterk genoeg is. Het is ornamentatie. Maar je hebt goede ornamentatie. Het is goed om geïnspireerd te worden. Maar je antwoord moet 100% architectuur zijn volgens mij, anders zitten er zwakheden in. Ik ben geen genie. Ik heb mijn klein idee en ik probeer het zo ver mogelijk uit te werken. Als dat niet ver genoeg gaat, dan gebruik ik tekst. Ik geef toe dat ik mijn limiet bereikt heb, dat is mijn zwakte. Ik wil dan zeggen dat er meer is maar dat ik een ander medium nodig heb om het over te brengen. Dus gebruik ik tekst...

Opticien Roteman, Genk

THIS PROJECT SIMPLY CURED ME OF THIS DISEASE. THE DISEASE OF PRETENDING TO MAKE PEOPLE HAPPY. THE DISEASE OF WANTING TO CHANGE THE WORLD.

Dit komt door mijn opvoeding, mijn ontwikkeling. Toen ik jong was, was ik idealistisch en wou ik de wereld veranderen. Ik ben opgegroeid in Egypte. Toen ik daarna in Frankrijk aankwam, besepte ik dat het niet is omdat het een Westers land is dat het een ideaal land is. Er is veel om op te nemen als buitenstaander. Ik geraakte mijzelf in die periode volledig kwijt en ik had grote identiteitsproblemen tot op de dag dat ik mijn 2 culturen accepteerde als een groot voordeel, iets om trots op te zijn. Ik zag veel corruptie in de politiek, mensen die dingen beloven maar het niet waarmaken. Toen besloot ik voor mezelf "the way I walk is the way I talk." Dit is authenticiteit. Hoe kon ik de wereld verbeteren als ik in strijd lag met mezelf? Ik kom van Egypte en ik heb veel arme kinderen en gezinnen gezien. Het is niet zo dat deze mensen allemaal ongelukkig en verdrietig zijn. Er zijn veel mensen die hun eigen goedheid en de goedheid van de wereld veinzen.

Nadat ik uit dit gevecht met mezelf kwam, besepte ik dat ik mij moest concentreren op mijn eigen gedachten. Want als je de wereld wil veranderen dan denk je dat je weet wat goed en slecht is. Kijk naar George Bush. Hij dacht dat het juist was om het kwade te gaan bestrijden in Afghanistan. Door de wereld te willen veranderen, kan je hem, zelfs zonder het zo te bedoelen, kwaad doen. Ik kwam tot de conclusie dat je geen goede intenties moet hebben, dat we niet aan andere mensen moeten denken maar dat we eerst aan ons eigen geluk moeten denken. Je moet gelukkig zijn op een volledig egoïstische manier. Dan zal er een dag komen dat je begrijpt dat je eigen geluk tot stand komt door het geluk van de mensen rondom je, je familie. Wat heb je eraan om je eigen geluk op te geven voor een hoger doel, een godsdienst, een koning,...? Als je kijkt naar de geschiedenis wordt er telkens van de mens gevraagd zijn eigen geluk opzij te zetten voor het geluk van iemand/iets anders. Een generatie offert zich op voor een andere generatie. Maar wie gaat er leven? Het belangrijkste in het leven is de betekenis die je aan je eigen leven wil geven. Er is geen algemene betekenis (zoals een god,...) , iedereen kiest zijn eigen betekenis. Ik kies ervoor om te spelen met architectuur, dat is mijn betekenis, mijn geluk. Maar mijn geluk zal door andere mensen gaan, de mensen waarvoor ik bouw. Dat is een eerlijkere en mooiere manier om de wereld te veranderen.

Mijn bedoeling is niet om een andere wereld in parallel met onze wereld te maken. Ik wil leven in mijn eigen wereld maar ik wil het enkel soms eens tussen aanhalingstekens zetten en mijn eigen zuurstof inademen. Als je een parallelle wereld probeert te maken, lijkt het alsof je de wereld waarin

je leeft niet leuk vindt. We zouden ons lot moeten accepteren en zo ook de wereld waarin we leven. Hij is niet perfect, maar dan sluiten we onze ogen en dromen we van een perfecte wereld. Ik wil dan even ontsnappen in mijn eigen zuurstofbel. Een luchtbel die niemand kwaad doet.

Het is niet altijd gemakkelijk om onze dromen en visies vast te houden. Een architect moet moed hebben. 's Morgens wordt je wakker en heb je zeker 10 redenen om te stoppen met architectuur. Het is een uitdaging en een gevecht. Het vraagt veel energie en professionaliteit. Wanneer je meer ervaring hebt en je kan meerdere projecten afhandelen, dan gaan ze je meer vertrouwen. Er zijn in architectuur veel parameters waarmee je rekening moet houden. Het is zeer moeilijk.

Realiteit is een bepaald element in het leven, dat zowel de dood als het leven omvat. Er is iets dat de hemel en de aarde tegelijkertijd omvat. Voor mij is dat de realiteit. We zijn gelukkig als onze droom realiteit wordt maar tegelijkertijd is er de nostalgie wanneer het dan echt realiteit geworden is omdat het nooit meer terug een droom wordt. De realiteit is een compromis met de wereld rondom ons. Het kan nooit helemaal jouw droom zijn. Wanneer een droom voor altijd een droom blijft, zoals bij Ein Hud, dan is dat tegelijk iets heel wonderlijk maar ook iets heel droevig. Je kan een parallel zien tussen architectuur en het menselijk wezen. We willen onze dromen realiseren maar als al onze dromen gerealiseerd zouden zijn, zou ons leven saai zijn. We dromen altijd van iets beter dan wat we hebben: een beter leven, een betere wereld. Het gaat altijd om een ideaal. Het is een contradictie. Het is geen goed of geen slecht, het is de combinatie.

TO BELIEVE THAT AN ARCHITECT CREATES ARCHITECTURE. IT IS TO HAVE ALREADY LOST FAITH, OF OUR FRIENDSHIP. OF OUR ENCOUNTER, MOREOVER OF THIS INFINITE MUSIC THAT ON EARTH ANIMATES US: THE SONATA OF FATE.

Op een bepaalde manier doen wij een zeer moeilijke job. Het is niet makkelijk in het dagelijkse leven. Maar op het einde is het resultaat architectuur. Ik ben de mensen waarvoor ik mocht ontwerpen zeer dankbaar. Ik probeer hen dan ook te tonen dat ik zeer trots ben dat ik hun project mocht bouwen, dat ik het niet kon zonder hen. Je gaat later merken dat je enorm veel tijd steekt in het maken van architectuur, dat het je veel geld kost, wat je vaak niet hebt. Maar je hebt vrienden die in je geloven, die je helpen. Werken is plezant, je probeert er je eigen stem in te laten gelden. Het is jouw droom. En op een gegeven moment wordt jouw droom hetgeen wat de bouwheer wil uitvoeren. Jullie worden een professionele familie gedurende deze wandeling. Achteraf bewaar je de mooie momenten. Een architect moet altijd onthouden dat hij werkt in een team. Er zijn arbeiders, andere mensen. Het is altijd het toeval van een ontmoeting dat architectuur maakt. We moeten onszelf niet als superman beschouwen en denken dat het enkel door ons is dat een bepaald project ontstaat. Nee, het is een toeval, het lot dat maakt wat jij maakt. Dit is mijn manier om te zeggen dat architectuur het resultaat is van ontmoetingen en vriendschappen. Je kan absoluut geen architectuur alleen maken. Soms durven we dat wel eens vergeten.

ADVICE AND COMMENTS

Ik kan enkel advies geven als startend architect. Om echt architect te zijn, moet je 40 zijn. Dan begint het, daarvoor ben je nog altijd aan het leren. Het is leuk en zelig tegelijk. Je moet veel leren, een maximum. Je moet met een open geest naar de dingen kijken. Je moet idolen hebben, architecten die je bewondert. Zoals ik deed met Aga Kahn, Carlos Scarpa,... Je moet fan zijn, zoals een verliefde tiener. Je moet dromen. Op een dag besluit je aan geheugenverlies te leiden en vergeet je alles wat je hebt geleerd. Al de mensen die je tot dan toe geïdealiseerd hebt, vergeet je. Plots bewonder je ze niet meer, maar apprecieer je ze gewoon. Dat is het echte begin van je lot als architect. Als je stopt met bewonderen, verlies je je naïviteit, dan heb je een wijzer oog.

Ik wil jullie ook nog een advies van Portzamparc meegeven, een architect waarvoor ik gewerkt heb en waarvan ik veel geleerd heb. Hij zei dat elke student zijn eigen ding moet hebben waarin hij zich verdiept, waarin hij geïnteresseerd is. Bijvoorbeeld het modelleren van een stoel, een tijdschrift, het verven van je slaapkamer, een virtueel project, een sculptuur,... Het belangrijkste is dat je het persoonlijk doet, buiten je studie. Je moet niet enkel doen wat je leraren zeggen dat goed is. Het gaat er bij architectuur net om om een persoonlijkheid te hebben. Dit kan je niet opbouwen wanneer je enkel doet wat je gevraagd wordt. Soms moet je iets doen parallel aan je studie, iets nieuws en dit is het beginpunt van je eigen kleine persoon. Kijk naar wat je interesseert, welke vragen je jezelf stelt als student. Probeer veel uit en kijk wat erachter zit. Probeer altijd kleine persoonlijke initiatieven te hebben. Voor mij is dat even belangrijk als je studie.

Ik probeer altijd een project vanuit mijn verschillende culturen te bekijken. Als ik in Egypte ben, bekijk ik de situatie vanuit een Westers oogpunt. In Europa kijk ik rond met mijn Oosterse achtergrond in gedachte. Het is mijn bedoeling om een universeel project te ontwerpen, dat culturen overschrijdt.

Als je te hard bezig bent met het volgen van een trend, het kijken naar de maatschappij of het gebruiken van ontelbare referenties, wordt je horizon smaller. Je kijkt niet meer ver genoeg. Soms is het belangrijk naar je project te kijken als een buitenstaander, een soort van elektron. Je moet leren om alleen te zijn met jezelf als ontwerper en je niet te vervelen. Je moet niet constant zoeken op internet of in magazines maar ook eens bij jezelf kijken en alle sociale politieken kunnen loslaten. Anders verlies je tijd en je concentratie.

Tenslotte zou ik willen zeggen dat wij als architect vergelijkbaar zijn met een maestro. Dat betekent dat we geen goede pianist moeten zijn of goed viool moeten kunnen spelen. We moeten goed zijn met onze oren, we moeten kunnen luisteren. We moeten de smaak en het oog hebben om beslissingen te maken. De maestro kan dan nog de notities van de componist gebruiken, hij maakt de muziek niet zelf. Maar wij zijn maestro en componist tegelijk, wij creëren onze kunst maar tegelijk moeten we ook de aannemers, werkmensen,.. in het oog houden. Het is moeilijk maar ook wonderlijk. We ontwerpen iets menselijk, voor we van deze aardbol verdwijnen laten we een steen achter voor onze kinderen en kleinkinderen. Er is niets mooier, dat is architectuur.

tekst: Loes Vandenberghe & Anne-Sofie Verheyen - foto's: Hannelore Veelaert

VAN RUÏNE TOT OASE VAN RUST JOKE VERMEULEN EN DE VLASROTERIJ TE GRAMMENE

HET BEGIN VAN EEN INDRUKWEKKEND PROJECT

Op een mooie maandagochtend in Grammene, in een doodlopend straatje naast de kerk, tussen de Leie en de weiden ontmoeten we Joke Vermeulen, die op deze plek haar levenswerk volbrengt. Deze architecte, die samen met haar partner Francis Catteeuw het bureau Compagnie O oprichtte, houdt er een nogal bijzondere hobby op na. Wanneer ze maar tijd heeft, stapt ze in haar wagen en begint rond te rijden, rondrijden met de bedoeling verloren te rijden. In 2002 ontdekte ze op deze manier een volledig met brandnetels begroeide fabriek, een complete ruïne. Toen ze er binnenkwam was ze echter meteen zodanig onder de indruk van de ruimte, dat ze besloot in het kadaster op te zoeken wie de eigenaar was van het verwaarloosde gebouw. Het bleek om een rijk apothekerskoppel uit Deinze te gaan, die het gebouw eigenlijk liefst zouden afbreken om er in de plaats een grote, chique villa te bouwen. Door de zware betonnen constructie van de fabriek was dit enkel mogelijk door te dynamiteren. Dit betekende de redding van het gebouw en gaf de architecte de mogelijkheid het te kopen. 'De man was blij dat hij er vanaf was, de vrouw was blij dat ze een nieuwe keuken kreeg, en ik was blij dat ik een gigantische ruïne had.'

Zo begon het 8 jaar geleden. Haar vrienden, architecten, kwamen allemaal een kijkje nemen, maar schudden telkens weer het hoofd en raden haar aan de fabriek te verkopen. Aanvankelijk stonden ze zeer sceptisch tegenover het werk waaraan ze begonnen was. Maar zelf geloofde ze er in en ze gaf dan ook niet op. Hoewel ze er niet in kon wonen na een jaar, zoals ze eerst gedacht had, maar pas nu, 8 jaar later, veranderde geleidelijk aan ook de houding van de mensen rond haar. Er kwam een fase waarin mensen langskwamen om te kijken hoe ze werkte, want ze doet alles zelf. Maar mensen kwamen er ook meer en meer gewoon langs omdat het een unieke plaats is waar je echt tot rust kan komen.

DE VLASROTERIJ

Onderzoek naar de oorspronkelijke functie van de fabriek wees uit dat die gebruikt werd als vlasroterij, en later nog als zwijnenfokkerij. Het bleek om een architectonisch type te gaan dat was meegebracht van Rusland, door een man die tijdens de eerste wereldoorlog gevlucht was. Hij bracht dit type terug naar België om het hier te verkopen in de jaren '20. Dit type komt in de omgeving wel vaker voor, maar je moet er wel goed naar zoeken.

De architecte ontdekte, in de streek van Deinze tot voorbij Kortrijk, het verhaal

achter de vlasroterijen. Hierbij sprak vooral het sociale luik haar aan. De vlasroterij vormde hier een begin van de ontvoogding. Waar eerst de kerk en de vlasbaronnen alles in handen hadden, konden nu de arme boeren wat rijker worden. In de vlasroterij konden ze een klein stukje van een rootkamer huren waar ze hun vlas konden laten rotten. Dit ging veel sneller dan de traditionele manier in de Leie, en zo werd het ook voor de armere bevolking mogelijk hun kinderen te laten studeren, iets wat niet vanzelfsprekend was in die tijd.

Ook zijn er senioren uit de buurt, die gewoon komen binnenwandelen terwijl de architecte aan het werk is, en allerlei verhalen over vroeger opdiepen. De jongere generatie, vraagt zich dan misschien af waarom ze het gebouw niet afbreekt en er een villa zet, maar 'het lag hier, stond hier, en hoort hier ook'. Ze voelt de plek zelf aan als een deel van het collectieve geheugen; te waardevol om zomaar af te breken, hoewel nog te jong om beschermd te zijn.

EEN ZWARE WEG

De grootste uitdaging bestond erin het verwaarloosde gebouw opnieuw bestemming te geven, na jaren leegstand. Dit werd nog bemoeilijkt door het feit dat het gebouw eigenlijk helemaal niet voorzien was voor

de woonfunctie die de architecte erin wilde introduceren. Het was aan haar te bewijzen dat deze oude fabriek een thuis kon worden. Bovendien was het gebouw bouwfysisch niet in orde en moest ze vele jaren boetes betalen voor leegstand en verwaarlozing.

Ook een lening verkrijgen bleek niet bepaald gemakkelijk. Maar eenmaal ze een bankdirecteur kon overtuigen een bezoek te brengen, konden de sfeer en de rust van de plek hem toch overtuigen van de waarde ervan. Het is natuurlijk niet evident het gebouw te zien als mogelijk woonhuis en de architecte ondervond dat niet veel mensen geloofden in het project.

HET WOONEXPERIMENT

Naar haar mening is er een enorm verschil tussen een thuis bouwen voor jezelf, of één voor anderen. Want wat is een woning, behalve dat je sofa er staat en dat je er kan koken? Bouwen voor jezelf is bijna nestdrang. Volgens Stéphane Beel is een woonprogramma het moeilijkste dat er bestaat, maar daar is ze het niet mee eens, behalve als je voor jezelf bouwt. Dan is een woonprogramma het allermoeilijkste. Want bij iedere handeling die je doet in een woning, die normaal gezien gangbaar is, moet je nadenken en analyseren 'Is dat wel nodig?'. Bouwen voor een ander is een heel snel proces en het moet allemaal op voorhand vastliggen. Als sterke architect zeg je hoe het er gaat uitzien. Je toont wat 'flashy 3D's' en er is geen twijfel. Terwijl het ontwerpen voor jezelf een heel traag proces is. Veel meer dan anders ga je aan je ontwerp twijfelen en het constant herbekijken. Ondanks alles ziet ze dit toch voornamelijk als iets positief.

Een voorbeeld hiervan is de keuze die ze maakte voor één groot meubel, van muur tot muur, in de grote centrale leefruimte, waarmee ze verwijst naar de oude vlasfabrieken. Hierin zal alles verwerkt zitten, maar zelfs nu, terwijl ze het - inmiddels zevenendertigste - ontwerp doorgaf aan de meubelmaker, is het nog altijd afwachten of het zal werken.

Het woningontwerp is zowel existenzminimum, als existenzmaximum. Als je zo'n grote ruimte moet inrichten, is het absoluut noodzakelijk af te wegen wat je in je ruimte zet. Teveel zetten kan het gevoel van ruimte en leegte teniet doen en ervoor zorgen dat de kwaliteit en het ruimtegevoel die van nature aanwezig zijn in de ruimte verloren gaan. Maar als je te weinig zet, is het misschien niet genoeg om je thuis te voelen en voel je je onwezenlijk. Ze voert een experiment uit, maar het mag niet mislukken.

Het is een volledig andere manier van ontwerpen en ze ziet het zelf vooral als een kans die je moet grijpen als ze zich voordoet. Volgens haar mening gaan mensen nu, die een huis willen kopen, op zoek naar een 'starterswoning', een klein huisje voor behoorlijk veel geld, waar je gemakkelijk een fatsoenlijke lening voor krijgt, want het wordt nu eenmaal zo gedaan. Dit is een heel veilige manier, maar tegen welke prijs? Een echt woonexperiment kan je overal doen. Zo zegt ze zelf in de stad op het 33e verdiep hetzelfde gevoel van ruimte, hoogte en dezelfde perceptie te hebben gehad als ze nu heeft.

Momenteel woont ze in een gewoon appartement, maar ze 'ent' er niet. Het heeft nooit als haar thuis aangevoeld, maar altijd een tussentijdse oplossing. De dozen met boeken zijn er letterlijk nooit uitgepakt. Ze ervaart het als zeer vreemd dat mensen

altijd meteen willen wonen. Naar haar idee is jong zijn een tijd om te zwerven, niet nomadisch, maar ook nog niet gefixeerd zijn op het vinden van een vast huis, een thuis. Zo weet je na een tijd beter wat je wilt en vooral niet wilt. Zijzelf loopt zelfs nu nog vaak rond met het gevoel 'Is dit nu echt van ons? Mogen wij hier blijven?'. Het is ook haast te mooi om waar te zijn, om op zo'n prachtige plek te mogen wonen in Vlaanderen.

HET ONTWERP

Het ontwerp bevindt zich in de eerste fase, wat betekent dat enkel de grote centrale ruimte waar vroeger de vlasmachine stond en daarna het labo van de zwijnenfokkerij, verbouwd worden. Het is een open woning, beide kanten van de ruimte bestaan volledig uit grote serreramen, die volledig opengeschoven kunnen worden, waardoor je op zonnige dagen bijna buiten woont. De zijkanten van de ruimte zijn onderaan gesloten en bovenaan open, slechts één module wordt open gemaakt. De keuze van de plaats van deze raampartij is op het eerste zicht niet logisch, normaal gezien zou je daar gefocust zijn op de Leie, maar ze richt zich op de tuin en weides. Want ze vraagt zich af of je, als je er iedere dag zit, al het moois nog wel ziet. Een mooi

linkerpagina_ De hoofdinkom bevindt zich aan de tuinkant, die bereikt wordt via een trap langs de gevel. Links loopt de vlasroterij door in de oude schuur.

rechtsboven_ In de zijwand van de grote centrale ruimte heeft ze slechts één module opengemaakt. Tegen het logische in focust deze zich op de tuin en de weides in plaats van op de Leie.

rechtsonder_ Bovenop de oude turbineruimte bevindt zich een daktuin met een waterpartij langs de kant. Dit zijn de oude rootkamers die Joke heeft opengesneden.

(t) huiswerk

detail in deze ruimte is de wilde wingerd, die de architecte zelf haar 'onverwachte kamerplant' noemt. Deze plant kroop over de muur naar binnen en vormt nu een zeer mooie, originele en natuurlijke decoratie. Bijna alsof het gebouw zelf mee ontwerpt.

De hoofdkom bevindt zich aan de tuinkant en is bereikbaar via een trap langs de gevel. Rechts bevindt zich bovenop de oude turbineruimte een daktuin met een waterpartij langs de zijkant, dit zijn de oude rootkamers die werden opengesneden.

Bovenop de grote centrale ruimte is een kleinere ruimte die uitkijkt over de Leie, de weides en de kerk. Hier werd vroeger het stof van het verwerken van het vlas in de vlasmachine naar boven geblazen. Er zal in het ontwerp een kleine slaapkamer komen met een weids uitzicht.

In het verlengde van het gebouw bevindt zich een immens grote schuur, waar vroeger het vlas gedroogd werd en later de zwijnen gehouden werden. Het verbouwen van deze ruimte gebeurt momenteel enkel in de verbeelding en is iets voor in de toekomst. Maar dromen van een groot openschuifbaar cabriodak mag. Aan de kant van de weg bevinden zich de oude rootkamers, waar de architecte graag kunstinstallaties zou installeren om het terug te kunnen geven aan de mensen. Deze laatste dingen zijn echter toekomstmuziek, momenteel is het wonen prioritair.

Ook voor de tuin zijn er nog vele mogelijkheden. De oude gierput van de zwijnenfokkerij kan omgebouwd worden tot zwemvijver en er is ook een rietveld

aanwezig om een eigen zuiveringsinstallatie te hebben.

boven_ In november 2010 zal Joke de oude vlasroterij samen met haar partner gaan bewonen.

We kunnen rustig stellen dat Joke Vermeulen in Grammene een unieke plek gevonden heeft. Een verrassende uitdaging in een prachtige omgeving, een ideale plek om tot rust te komen en even te ontsnappen uit het jachtige leven als architect. De enige vraag die nu nog beantwoord moet worden is of het woonexperiment zal slagen en of wat eens een fabriek was, nu een thuis zal blijken? De tijd zal het uitwijzen.

D2S INTERNATIONAL – EXPERT IN GELUID & TRILLINGEN, DYNAMISCHE SYSTEMEN & STRUCTUREN

Ons studie bureau biedt een volledig geïntegreerde benadering aan voor het akoestisch comfort, de geluidsisolatie en het trillingsvrij gedrag van gebouwen en structuren.

- **Bouwakoestiek**
Dimensionering van de buiten- en binnenmuren van een gebouw, geluids- en trillingsvrije opstelling van technische installaties en correctie van de nagalmtijd
- **Zaalakoestiek**
Zaalakoestiek: conferentiezalen, auditoria, theaters, studio's
- **Technische installaties**
Integratie van technische installaties in gebouwen en akoestische isolatie van technische ruimtes
- **Structurele Trillingen & Funderingen**
Structurele analyse van gebouwen en installaties; anti-trillingsontwerpen voor gebouwen en funderingen
- **Elektro-Akoestiek**
Elektro-akoestisch ontwerp voor theaters, stations en zalen

D2S International – Jules Vandenbemptlaan 71 – 3001 Heverlee – 016-23 89 88 – www.d2sint.com

www.acco.be

Rijweg 173
3020 Herent
Tel 016 628010
Fax 016 628029

OPENINGSUREN
Maandag tot en met vrijdag van 9.00 tot
12.30 en van 13.00 tot 17.00

4D

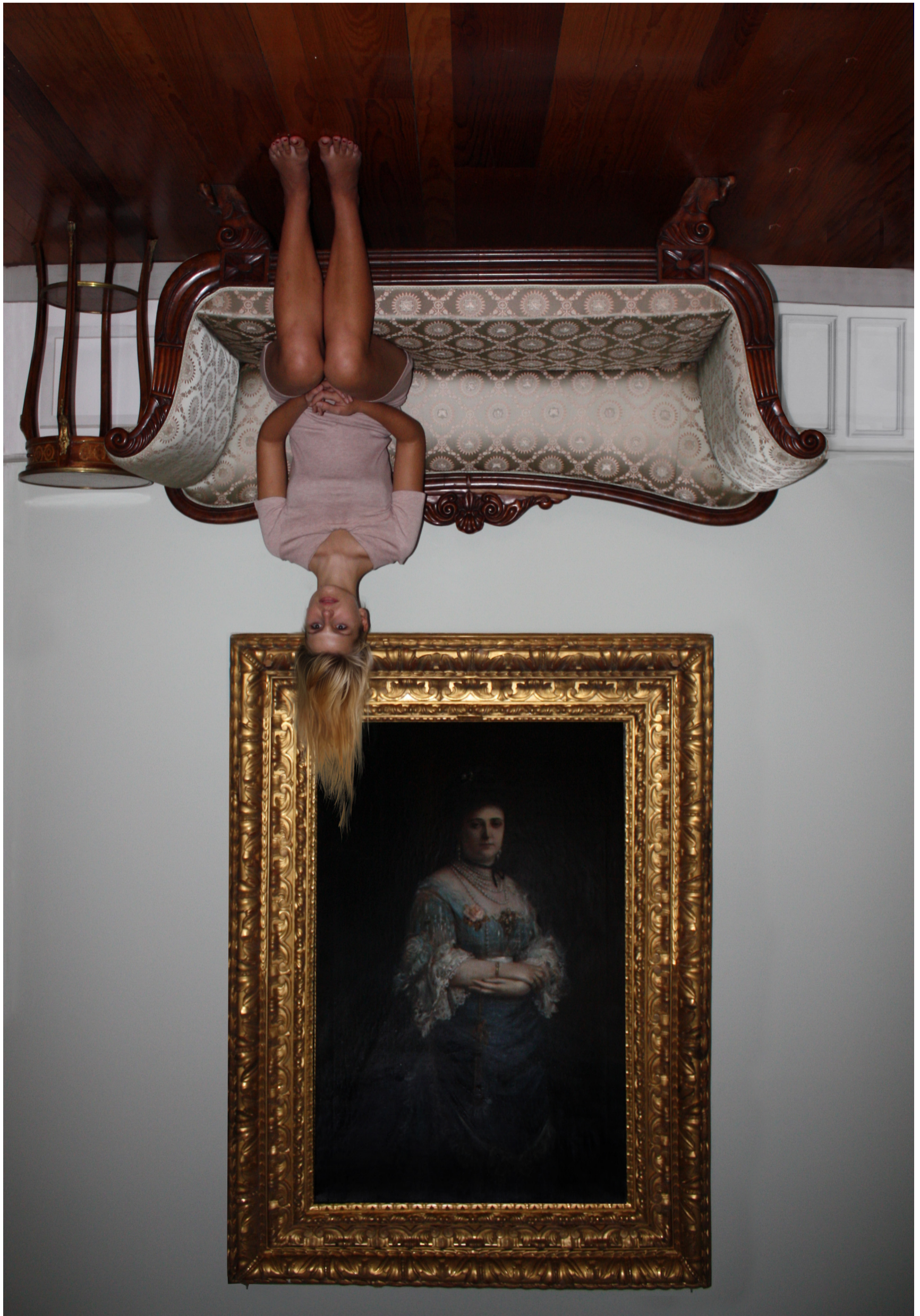
concept: Dieter Leyssen, Eva De Fré & Hannelore Veelaert

fotografie en nabewerking: Hannelore Veelaert

modellen: Antrees Engelen & Stien Creyf

Het heropwaarderen en opnieuw leefbaar maken van verlaten, randstedelijke sites vormt een zeer actueel thema in de architectuur. Een zorgvuldig gekozen nieuwe functie kan deze verwaarloosde, vreemde fragmenten in het stedelijke weefsel opnieuw tot bruisende leefomgevingen omvormen. Op die manier betekenen deze projecten niet enkel een meerwaarde voor hun directe omgeving, maar fungeren ze ook als hefboom voor de structurele vernieuwing en opwaardering van hun stedelijke omgeving op een grote schaal. Het stedelijke project wordt een kans om de stad als geheel op te waarderen en een methode om aan stads (her) vernieuwing te doen.

In Oostende is men reeds enkele jaren bezig met de heropwaardering van de Oosteroever, een gebied dat door de havengeul gescheiden is van het centrum van de stad. De 'verwaarlozing' van dit stadsdeel is grotendeels te wijten aan de beperkte toegankelijkheid en het amorphe karakter van de havenbuurt. Vanuit een geloof in de potenties van dit stadsdeel legt de stad zich toe op de reconversie ervan. Dit uit zich in concrete aandacht voor het culturele, het aanbrenge van eyecatchers met een regionale en internationale uitstraling, het uitbouwen van jachthavens, het verbeteren van de accommodatie voor de watersport en vooral uitbouwen van eigentijdse huisvesting. Maar ook de natuur, met name de uitgestrekte duinengordel, blijft een zeer belangrijk element. In 2002 nam de stad met het Autonoom Gemeentebedrijf

WONEN MET DE VOETEN IN HET ZAND

Stadsvernieuwing Oostende het initiatief om zich bezig te houden met de ontwikkeling van de Oosteroever. Reeds in 2004 werd een stadsontwerp opgesteld door Architecten Tom Thys en Adinda Van Geystelen. Dit ontwerp tracht de Oosteroever zowel te integreren in de materiële (ruimtelijke, economische, financiële), als de immateriële (sociale, culturele, mentale, ...) structuur van de badstad. Het is als het ware een draaiboek voor de concrete ontwikkeling van de Oosteroever en het stedelijk ontwikkelingsgebied in het bijzonder; het vormt een basis en richtlijn voor het opmaken van de projectdefinities voor de potentiële strategische stadsprojecten die er op korte en middellange termijn te realiseren zijn. Maar het biedt ook een kader aan voor het samenwerkingsverband tussen de verschillende betrokken partners die bij de reconversie van de Oosteroever betrokken (zullen) zijn.

Een aanzet voor de heropwaardering wordt gegeven met de bescherming van het Fort Napoleon en de herbesteding van het nabijgelegen Militair Hospitaal. Dit pilotproject moet als aankondiging en als katalysator werken voor de verdere stedelijke ontwikkeling van de Oosteroever.

Het Militair Hospitaal in Oostende werd gebouwd in 1908 en opende zijn deuren in 1913. Reeds in 1914 moest het nieuwe gebouw echter aan de Duitse troepen worden afgestaan, die het zouden gebruiken tot een verwoestende bomaanslag in 1918. Vanaf 1922 werd het terug enkele jaren als hospitaal gebruikt. Tijdens WO II werd het hoofdzakelijk als opslagplaats gebruikt tot na de bevrijding door de Engelsen in 1944. Later fungeerde het nog tijdelijk als Militair instituut voor Zeekuur en polikliniek. In 1993 zorgden legerhervormingen echter voor

Bronnen:
Site milho: <http://www.milho.be/>
Site AGSO: http://www.oostendewerft.be/page_proj-04-militairhospitaal.asp
Site Beel&Achtergael: <http://www.beelachtergael.be/projects/militaryhospitalstendend/nl/index.php>
Site Groep 3: <http://www.groep3.be/milho.htm>
Site Tom Thijs Architecten (Stadsontwerp stedelijk ontwikkelingsgebied Oosteroever, Oostende): http://www.tomthijs-architecten.be/?page_id=39
Look&sea: infobrochure woonproject Militair Hospitaal Oostende

een afschaffing van het Militair Hospitaal in Oostende. In 2003 zette AGSO een PPS (Publieke Private Samenwerking) op. Dit is een samenwerkingsverband waarin een publieke partner (zoals de overheid, stadsbestuur) gaat samenwerken met een private partner (privé bedrijf) om samen een project met een culturele, sociale en ruimtelijke meerwaarde te realiseren. De publieke partner in het project is zoals aangegeven het AGSO (Autonoom Gemeentebedrijf Stadsvernieuwing Oostende), daarnaast zijn er projectontwikkelaars Vanhaerents nv uit Torhout en Himmos nv uit Antwerpen als private partners. Het ontwerpteam, dat werd gekozen via een ontwerpwedstrijd, omvat architecten Beel&Achtergael uit Gent, Groep 3 uit Brugge en landschapsarchitect Paul Deroose uit Jabbeke. Dit team sloeg de handen in elkaar om het verwaarloosde terrein om te vormen tot een levendige woonomgeving.

Vanuit een besef dat deze introverte, geïsoleerde site niet bewoonbaar was in zijn historische vorm werden zorgvuldig en respectvol gekozen ruimtelijke ingrepen aangebracht. Het ontwerp tracht maximaal in te zetten op de kwaliteiten van het bestaande en in eenzelfde beweging deze site leefbaar te maken. De eigen logica, sterke interne samenhang, ommuring en beperkte toegankelijkheid geven het Militair Hospitaal een zeer introvert, geborgen karakter. De architecten proberen deze waarneming te versterken en verdiepen, het project wordt zo een enclave aan de duinen. Een grote diversiteit aan buitenruimtes, schalen en sferen wordt geïntroduceerd in het publieke domein tussen de bouwvolumes. Een samenhangende, collectieve groenstructuur en zorgvuldig geplaatst, privaat groen vormen samen de groene ruimte binnen de ommuring. Het collectieve groen omvat twee grote groengehelen: een centraal gelegen groenzone met paden en een parkzone aan de zuidoostelijke zijde. Aan de kant van de duinen wordt de ommuring op bepaalde plaatsen onderbroken en geopend om de duinen visueel te laten 'overvloeien' in de open ruimte binnen de ommuring. Zowel in de collectieve als in de private, groene ruimte wordt geopteerd voor een streekeigen beplanting om goed aan te sluiten op de duinvegetatie.

Een 227-tal (grondgebonden) woningen, lofts en appartementen worden ondergebracht in zowel gerenoveerde, bestaande gebouwen als nieuwbouwvolumes. Tussen deze twee types is sprake van een nevenschikkende relatie. De nieuwbouw wordt hierbij wel eerder geconcentreerd in de randzones, teneinde het karakteristieke beeld van het Militair Hospitaal te respecteren.

Het project wordt opgebouwd in 2 fasen. In de eerste fase ligt de focus vooral op de renovatie en herbesteding van de bestaande bebouwing. In deze fase worden het historische hoofdgebouw, de Commanderie, en de paviljoenen onder handen genomen. Men hecht hierbij veel belang aan toegangen, daglichttoetreding, zichten op de omgeving en goed georiënteerde buitenruimten. Met behulp van plaatselijke en kleinschalige ingrepen als engelse koeren, inpandige terrassen, erkers en dakinsnijdingen worden de gebouwen omgevormd tot kwaliteitsvolle woningen en lofts. De paviljoenen worden gekoppeld tot clusters waarin grondgebonden woningen met privé-tuintjes in de ruimte tussen de paviljoenen voorzien zijn. De Commanderie daarentegen herbergt voornamelijk lofts. Aan de rand van de site worden twee nieuwbouwvolumes toegevoegd, Oceaan en Hoge Duin. Veel aandacht wordt

hierbij besteed aan de zichten: op de duinen, de skyline van Oostende, het al dan niet verstedelijkte polderlandschap en uiteraard het Militair Hospitaal zelf. Deze eerste fase is momenteel volledig voltooid.

De tweede fase wordt gekenmerkt door de sterke architecturale geste van vier nieuwe volumes: Zeebries, Beaufort, Armada en Spinnaker. De omvang van deze volumes wordt grotendeels bepaald door de voetafdruk van de paviljoenclusters, de positionering door een maximaal behoud aan zichten en doorgangen van de open ruimte op de site naar de duinen toe. Dat veel aandacht wordt besteed aan de relaties van de gebouwen met elkaar, alsook met de bestaande gebouwen en de ruimere context, merken we aan het materiaalgebruik, de ritmiek en de volumetrie. Zo wordt de overvloedige aanwezigheid van rode bakstenen nog verder doorgetrokken in de nieuwbouw. Het grootste deel van de nieuwe volumes wordt op dezelfde hoogte als de bestaande paviljoenen gehouden (een drietal bouwlagen). Hoogteaccenten worden gebruikt om bepaalde punten van de site te markeren. De tweede fase is momenteel net in uitvoering.

De site wordt ontsloten via twee toegangen, enerzijds via de Godtschalckstraat, anderzijds via de Fortstraat. Omwille van de woonkwaliteit en veiligheid wordt de toegankelijkheid voor autoverkeer echter bewust beperkt gehouden. Parkeerplaats voor de bewoners wordt voorzien in de vorm van twee ondergrondse parkeergarages aan de randzones van het terrein. Bovengronds worden enkel aan de ontsluitingswegen enkele parkeerplaatsen voorzien voor bezoekers. Het project is vlakbij een tramlijn gelegen, die langs de hele kust loopt en een makkelijke verbinding met het stadscentrum vormt.

Het project wil voornamelijk plaats bieden aan permanente huisvesting. Enerzijds omdat badsteden vaak kampen met een hoog percentage aan woningen functioneren als tweede verblijf, wat zorgt voor leegstand doorheen het jaar. Anderzijds was het een belangrijkdoelbare woonmogelijkheden te voorzien voor jonge gezinnen uit de regio. Daarom werd bij aankondiging van het project voorgesteld tweede verblijvers te werven en de woningprijzen onder een bepaalde grens te houden. Er wordt gestreefd naar een maatschappelijke boven een economische meerwaarde, zodat het project ondanks de toplocatie en nogal prestigieuze opzet toch geen enclave voor de 'happy few' zou worden. Voor een deel van het project, namelijk de grondgebonden woningen, werd een maximum verkoopprijs vastgelegd om de betaalbaarheid te garanderen. Voor deze woningen waren strenge verkoopvoorwaarden opgelegd, zoals de verplichting tot domiciliëring, enige woonst, gezinssituatie, ... Alle geïnteresseerden konden inschrijven en dan werden de woningen op basis van lottrekking toegewezen. De overige entiteiten worden vrij verkocht.

De herbesteding van het Militair Hospitaal is een mooi voorbeeld van stadsontwikkeling, waarbij gestreefd wordt naar integratie, kwaliteit en duurzaamheid. De respectvolle manier waarop de historische gebouwen leefbaar worden gemaakt, de zorgvuldige plaatsing en vormgeving van nieuwbouw en de aandacht voor kwalitatieve, groene ruimte maken dit pilootproject tot een parel in de duinen. Bovendien, wie nog dicht bij de zee wil wonen, zal een boot moeten kopen.

nieuw Stedelijk museum amsterdam.

RENOVATIE EN UITBREIDING VAN HET STEDELIJK MUSEUM ALS DEEL VAN EEN GROTER MASTERPLAN

Het Museumkwartier is het culturele hart van Amsterdam met maar liefst vier instellingen van wereldniveau: het Rijksmuseum, het Stedelijk Museum, het Van Gogh Museum en het Concertgebouw. De stad Amsterdam wil deze buurt, en dan vooral het Museumplein, vernieuwen en aantrekkelijker maken voor zijn inwoners en bezoekers. In de toekomst zou het plein een metropolitane en culturele plek moeten worden die de instellingen met elkaar en met de omgeving verbindt. Bij de renovatie wordt getracht de gebouwen meer op het Museumplein te richten. Een nieuwe inrichting en een weloverwogen materiaal- en kleurgebruik bij de herziening van de bestaande context, moeten van het Museumplein een meer consistent geheel maken. Mede door toevoeging van nieuwe functies en voorzieningen wordt het gebied een plek waar het aangenaam vertoeven is. Dit heeft ook positieve gevolgen voor de lokale economie.

WINNEND ONTWERP VAN BENTHEM CROUWEL ARCHITECTEN

Voor de renovatie en uitbreiding van het Stedelijke Museum werden 5 architectenbureaus uitgenodigd om een schetsontwerp te maken. De opdracht bestond erin om eerst en vooral de nieuwe architectuur van de uitbreiding te laten complimenteren met het bestaande rijksmonument van architect A.W. Weismann uit 1895. Vervolgens werd ook een verplaatsing van de museumingang geïnsinueerd. Dit zou kunnen bijdragen tot het meer open en toegankelijk maken van het Museumplein. Het probleem was echter de reeds aanwezige grashelling die zich uitstrekt voor het Stedelijk Museum langs de zijde van het plein en die de ingangen van de ondergrondse parking herbergt.

Uit de 5 genodigden werd Benthem Crowel Architecten verkozen. Dit bureau is erin geslaagd om de oriëntatie van het Stedelijke Museum te richten op het Museumplein ondanks de bestaande grashelling. Dit deden de architecten door een gigantische luifel te ontwerpen die reikt tot aan de daklijn van het oude gebouw. Onderaan het dak van deze luifel worden 2 tentoonstellingszalen en een auditorium opgehangen, die elk voorzien worden van daklicht. Hierdoor krijgt de luifel de vorm van 'een badkuip'. De rest van het programma, o.a. multifunctionele ruimten en andere expositieruimten, bevindt zich grotendeels ondergronds. Door een deel van het programma in de lucht te tillen en een ander deel in de grond te laten zakken zorgen de architecten ervoor dat de gevel van het rijksmonument grotendeels zichtbaar blijft vanaf het Museumplein. Doordat oud- en nieuwbouw zich samen onder één dak bevinden, krijgt de bestaande architectuur zijn vroegere glorie terug. Vervolgens blijft ook de zone tussen de oudbouw en de grashelling grotendeels onbebouwd en zo ontstaat een groot inkomgebied onder het uitkragende dak van de luifel. Deze transparante toegangszone wordt nog versterkt door het toevoegen van een restaurant, museumshop, bibliotheek en informatiecentrum. Het wordt een publieke ruimte die evenzeer tot het Museumplein als tot het Stedelijke museum behoort. Het plein wordt visueel doorgetrokken tot aan de hoofdingang van het museum.

Voor de herziening van het interieur van het bestaande gebouw zochten de architecten een balans tussen technische eisen, referenties naar de oorspronkelijke architectuur en afwerking van de zalen. Hierbij moesten nieuwe toevoegingen herkenbaar zijn. Terwijl de oude en de nieuwe architectuur buiten totaal verschillend zijn, ervaar je de binnenkant van het museum toch als een continu geheel. Dit wordt tot stand gebracht door het gebruik van dezelfde wanden, vloeren en verlichting doorheen het ganse gebouw.

TIJDELIJKE OPENING MET TEMPORARY STEDELIJK

Na zes jaar verbouwing is de oudbouw van het Stedelijk Museum volledig gerenoveerd en tijdelijk terug open met The 'Temporary Stedelijk'. Na 9 januari 2011 gaat het museum weer dicht om de nieuwbouw aan de oudbouw te koppelen. De uiteindelijke opening is gepland voor eind 2011.

In de tentoonstelling 'Taking Place' brengen nationale en internationale kunstenaars op experimentele wijze de ruimten tot leven. Daarbij zijn de historische, functionele en architectonische kenmerken van het museum zowel het onderwerp als het materiaal. De aandacht wordt gevestigd op de staat van het gebouw op dit moment, met nieuwe site-specific werken, video- en audio-installaties, interventies in het gebouw, performances en grafische vormgeving.

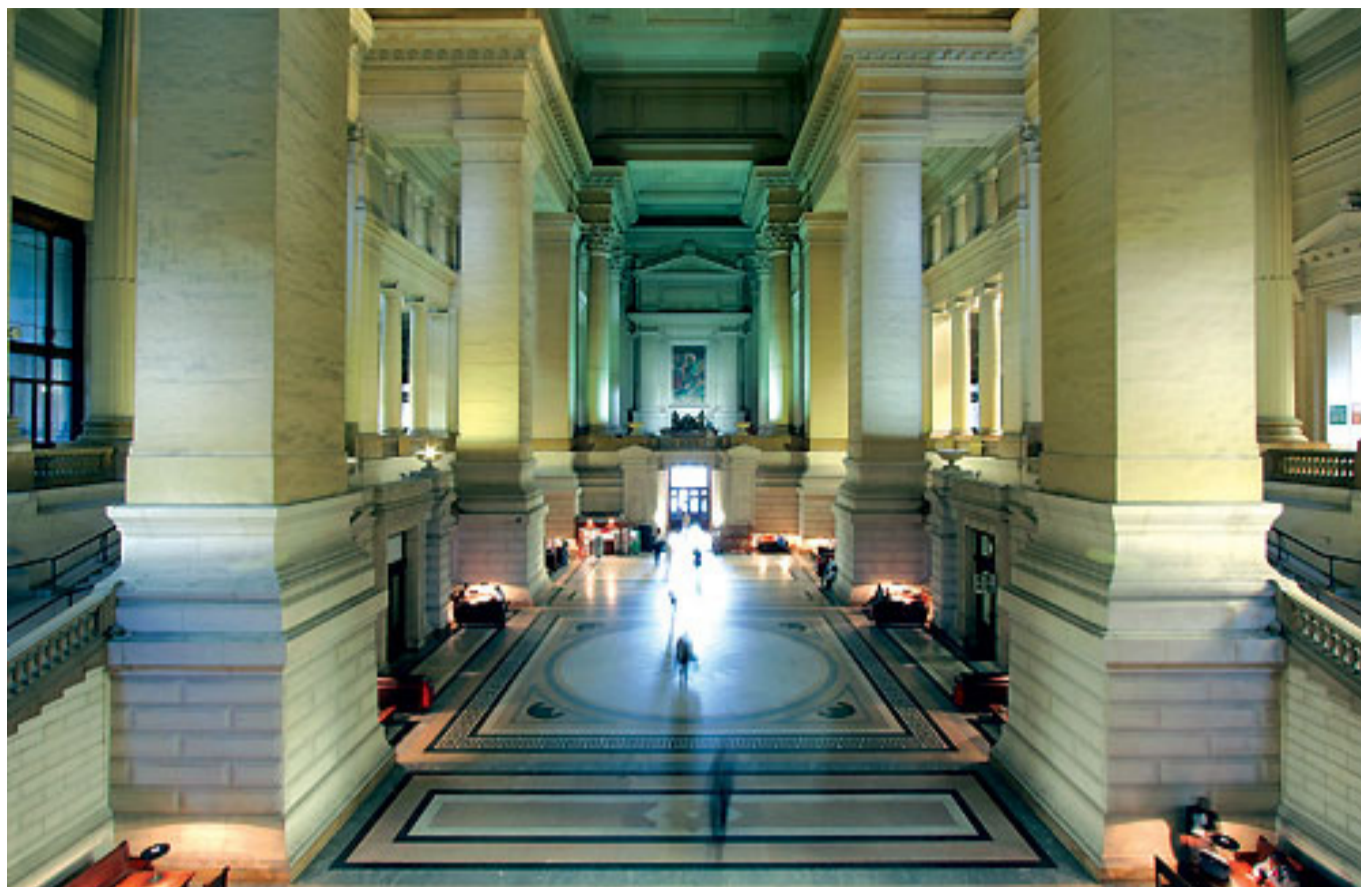
De tentoonstelling vindt plaats van 28 augustus 2010 tot en met 9 januari 2011.

Bronnen:

http://www.stipo.nl/Visie_Museumkwartier
<http://www.stedelijkindestad.nl/pages/Ontwerp>
<http://www.rnw.nl/nederlands/article/stedelijk-museum-amsterdam-weer-even-open>
<http://www.stedelijk.nl/nu-i-stedelijk/tentoonstellingen/taking-place>

Tekst: Eva De Fré & Lieselot Vander Elst

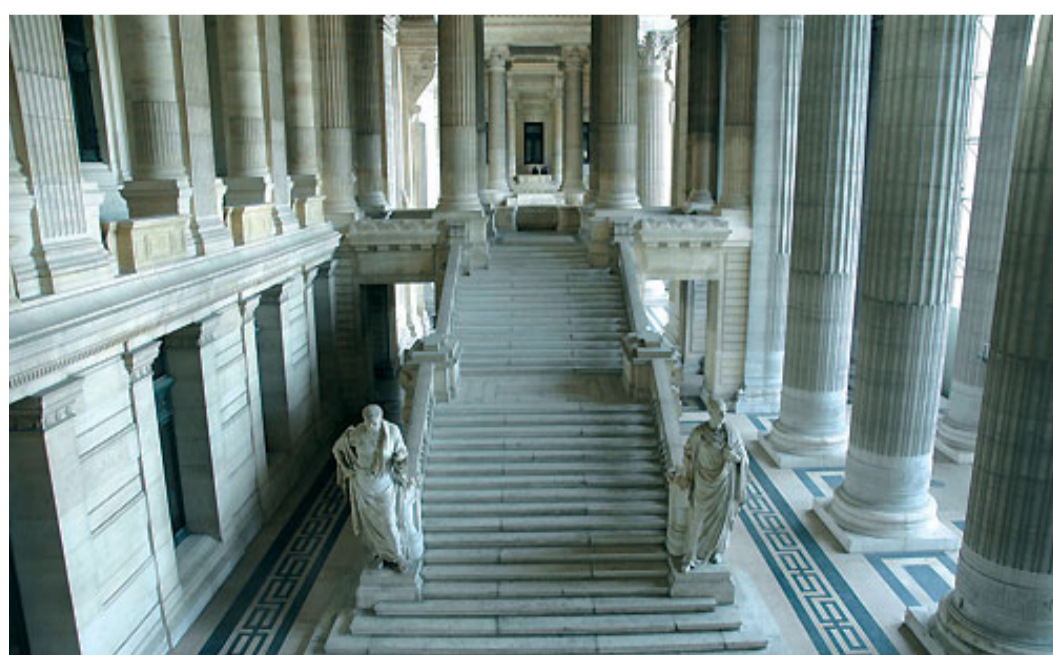
Brussels Courthouse

Geïnspireerd op de internationale ideeënwedstrijd 'Brussel Court House_ Imagine the Future!' houden ook wij een kleine wedstrijd.

Kies een foto en laat je fantasie de vrije loop. Maak een beeld, collage, programma of conceptschema waarin je weergeeft wat jij ziet als mogelijke toekomstige functie van het Justitiepaleis van Brussel. Dit bouwwerk van Joseph Poelaert was, met een bebouwde oppervlakte van 26.006 m², het grootste bouwwerk van het Westen in de 19e eeuw. Het diende als statussymbool van de macht van justitie van België. Daarbij staat het symbool voor Brussel en bepaalt het de Brusselse skyline.

Foto's en verdere informatie zijn te vinden op volgende link:
http://www.buildingsagency.be/realisatieberichten_nl.cfm?key=39
 en in het wedstrijdreglement, te downloaden op:
<http://www.brusselcourthousecontest.be/nl/content/reglement>

Stuur je inzending op naar existenz.tijdschrift@vtk.be voor 15 december, en de inzending van de winnaar zal worden gepubliceerd in de volgende uitgave van dit tijdschrift, wat wordt uitgegeven over heel Vlaanderen. Daarbovenop krijg je ook nog een verrassende prijs; wat die is blijft voorlopig nog geheim!

TOT WAAR REIKT ARCHITECTUUR? WAT IS GEEN ARCHITECTUUR MEER? WAT IS NOG NET WEL ARCHITECTUUR? WELKE ANDERE DISCIPLINES SLUITEN AAN BIJ ARCHITECTUUR? IN DEZE RUBRIEK WORDEN DE GRENZEN VAN DE ARCHITECTUUR AFGETAST. ER WORDT VERDER GEKEKEN DAN ALLEEN HET GEBOUW. IN ELKE EDITIE ZULLEN EEN AANTAL INTERESSANTE PROJECTEN UIT DIVERSE DISCIPLINES BEKEKEN WORDEN. DEZE EDITIE RAKEN WE HET EXPERIMENTELE VELD, PRODUCTDESIGN EN FOTOGRAFIE AAN.

tekst: Koen Moesen

xavier delory brengt fotografie met een boodschap

Het fotograferen van architectuur gebeurt meestal in opdracht van architecten of bedrijven. Architectuurfotografen maken dan mooie en sprekende foto's, die de door de architect beoogde sfeer tot uiting laten komen. Deze foto's worden vaak gebruikt om gebouwen te promoten. In dit geval is architectuurfotografie een toegepaste kunst. Architectuurfotografie kan echter ook een kunstvorm op zich zijn. Dan worden de foto's en de gebouwen het medium van de kunstenaar. Dit medium moet de visie of het 'statement' van de kunstenaar ondersteunen. Vaak worden deze foto's bewerkt met allerlei computerprogramma's zodat ze niet meer de werkelijkheid tonen. Opvallend in dit domein is het werk van de fotograaf Xavier Delory. In zijn fotoreeksen verkent hij de veranderingen van het landschap en de driften van de hedendaagse moderne mens.

Xavier Delory heeft al heel wat interessante fotoreeksen op zijn naam. Ze zijn te bewonderen op onderstaand webadres. Zijn werken zijn echter niet alleen een lust voor het oog. Zo dragen de werken 'Habitat' en 'Fermé le dimanche' een duidelijke boodschap met zich mee. Het werk 'Habitat' vormt bijvoorbeeld een scherpe kritiek op de typische sleutel-op-de-deur woningen die, zonder enige moeite tot integratie, overal in het Belgische landschap gepland worden. Op de foto's van deze fermettes zijn geen ramen of deuren te bespeuren. Ze benadrukken de tendens naar een extreme beveiliging en de beweging naar een individueel en teruggetrokken leven. In het werk 'Fermé le dimanche' daarentegen benadrukt Xavier Delory de verschuiving van een religieuze cultuur naar een commerciële cultuur. Hier stelt hij de vraag of de nieuwe winkelcentra onze nieuwe tempels zullen worden.

Momenteel is Xavier Delory bezig aan een nieuwe fotoreeks 'Formes urbaines'. Dit werk is een studie naar de afgewassen karakteristieken van de moderne steden. Het terrein voor zijn eerste onderzoek zijn de gemeentes in het Brusselse gewest. Het werk zal opgedeeld worden in een aantal hoofdstukken: Dom-ino, Barre d'ilot, Façade libre,... Zo is de naam 'Dom-ino' duidelijk een knipoog naar het concept van Le Corbusier. Op deze foto's zijn hoge flatgebouwen in dikte gereduceerd tot zeer fragiele dunne balkjes, die elk moment lijken te kunnen omwaaien. Xavier Delory vormt met dit eerste hoofdstuk een kritiek tegen de winstgevende functionalistische architectuur als een symbool van ijdelheid en kwetsbaarheid. De reeks 'Barre d'ilot' vormt dan weer een reflectie op de fundamentele ruimtelijke organisatie aan de basis van de oude stad, zijn versnippering en zijn vervanging door hoogbouw van woningen en kantoren. Het hoofdstuk 'Façade libre' vestigt ten slotte de aandacht op de inhoudsloze gevelarchitectuur zoals in Disneyland en de tendens naar het behouden van de oude gevel, terwijl men er gewoon een volledige nieuwbouw achter plaatst. Wij zijn alvast benieuwd naar de volgende hoofdstukken van 'Formes urbaines'.

<http://www.xavierdelory.be>

boven_ Beeld uit de reeks 'Habitat'

midden_ Beeld uit de reeks 'Fermé le dimanche'

onder_ Beeld uit de reeks 'Formes urbaines'

op vakantie in een ijsberg

Houten vakantiewoningen zijn een alledaags fenomeen op de toeristische Åland eilanden in Finland. De opdrachtgever, Ålands Hotell & Restaurangskola, zocht echter naar een vernieuwend concept om meer toeristen aan te trekken in de zomer. Niet de Zweedse voetballer, maar de gelijknamige Oostenrijkse architect Daniel Andersson bedacht hiervoor het conceptueel ontwerp 'Icebergs'.

Het gaat om drijvende vakantiewoningen in de rustige baaien en meren tussen de verschillende eilanden. Zoals het topje van een ijsberg steekt alleen het bovenste deel van elke woning boven de waterlijn uit. De rest blijft verborgen. Enkel met een boot kun je deze woningen bereiken. De totale woonoppervlakte bedraagt 60m². Een centrale patio brengt licht in de leefruimtes. Een trap vormt hier de toegang tot de woning. Ramen onder het water zorgen

voor spectaculaire zichten. Het dak is perfect om te zonnebaden. De badkamer is voorzien van een sauna. Hier maakt een toegang tot de patio dat een frisse duik nooit ver is.

Opdat de vakantiewoningen niet plots zouden gaan wegdrijven, zijn ze sterk verankerd. Elektriciteit en water worden aangevoerd vanaf het vaste land via een netwerk van buizen en kabels onder het water. Pompen staan in voor al het water dat in de patio zou belanden. Of we nu werkelijk binnen een aantal jaren vakanties kunnen doorbrengen in deze bewoonbare ijsbergen blijft echter nog de vraag. Meer over het werk van Daniel Andersson vind je op zijn website.

<http://shownd.com/danielandersson>

In 2009 werd de 'Mies van der Rohe Award' weer toegekend aan een project.

Het is de Noorse nationale opera in Oslo van het Noorse bureau 'Snøhetta' die tot laureaat verkozen werd tot één van de belangrijkste architectuurprijzen. Zoals bij elke editie is er ook nu een tentoonstelling die doorheen heel Europa trekt. En voor de vijfde keer op rij komt deze tentoonstelling dankzij de organisatie 'Stad en Architectuur' naar Leuven.

Maar hoe is deze architectuurprijs nu ontstaan? Dat kom je te weten in volgend artikel.

DE MIES VAN DER ROHE AWARD ONDER DE LOEP

De 'Mies van der Rohe Award' is opgericht naar aanleiding van de reconstructie van het Duitse Paviljoen dat gebouwd werd voor de internationale tentoonstelling van 1929 in Barcelona. Het paviljoen werd ontworpen door de toen nog jonge, opkomende architect, Ludwig Mies van der Rohe.

Hoewel het paviljoen werd afgebroken na de tentoonstelling, werd het toch beschouwd als één van de belangrijkste gebouwen uit de 20ste eeuwse architectuur. Al in 1959 werd aan Mies van der Rohe een voorstel gedaan door Oriol Bohigas om het paviljoen opnieuw op te bouwen, maar het in die tijd heersende regime in Spanje liet dit niet toe. In 1980 was Oriol Bohigas wel in staat om het project op te starten.

Dankzij een goede samenwerking tussen verschillende partijen en grondige studies van oude foto's en plannen, heeft men een goede replica van het paviljoen kunnen neerzetten op zijn oorspronkelijke site. Het project werd in 1986 voltooid.

Het idee voor de Europese architectuurprijs, met de naam van Mies van der Rohe, werd een jaar na de realisatie van het paviljoen voorgelegd aan het Europese Parlement. En in 1988 werd de eerste, tweejaarlijkse, editie gehouden van de 'Mies van der Rohe Award for European Architecture'.

In het jaar 2000, werd de 'Mies van der Rohe Award' door de 'Mies van der Rohe Foundation' als model voorgesteld op de vraag van de Europese Unie naar voorstellen voor een 'European Prize for Contemporary Architecture'. In dit model had men aan de 'Mies van der Rohe Award' een categorie toegevoegd voor opkomend jong talent in de hedendaagse architectuur, namelijk de 'Emerging Architect Special Mention'.

In 2001, werd de 'Mies van der Rohe Award' uitgeroepen tot de officiële architectuurprijs van de Europese Unie.

Hoe wordt de prijs toegekend? Wel, iedere editie wordt er een jury samengesteld die een reeks projecten selecteert die in aanmerking komen om de 'Mies van der Rohe Award' te winnen. Vorig jaar waren er 340. Om geselecteerd te kunnen worden, moet een project opgeleverd zijn in de twee jaren voor de uitreiking van de prijs. De jury bestaat uit een groep van onafhankelijke experts, leden van de 'Architects' Council of Europe (ACE)' en van verschillende nationale architecten organisaties. Bij de selectie wordt zowel aandacht besteed aan de architecturale kwaliteiten van een project, als aan de bijdrage van de architecten aan de ontwikkeling van nieuwe ideeën en technologieën, die leiden tot een beter begrip van de culturele invloed die architectuur heeft op de ontwikkeling van onze steden.

Nadat de lijst met genomineerden is samengesteld, gaat de jury de projecten bezoeken. Vervolgens maakt ze een kleine selectie van finalisten die nog kans maken op de prijs. In een tweede bijeenkomst kiezen ze dan twee projecten. Eén voor de 'Mies van der Rohe Award' en één voor de andere prijs, 'Emerging Architect Special Mention'. Deze laatste wordt niet per se gekozen uit de kleinere selectie van finalisten, maar kan ook uit de voorselectie komen. Leuk om weten is wat de prijs nu precies inhoudt. De winnaar van de 'Mies van der Rohe Award' krijgt een bedrag van €60.000. Bij deze editie kenden ze bovendien nog een sculptuur van de Catalaanse kunstenaar, Xavier Corberó toe. De winnaar van de 'Emerging Architect Special Mention' prijs krijgt een bedrag van 20.000€

Tijdens de tweede bijeenkomst stelt de jury ook nog een lijst met projecten op die in de catalogus van de 'Mies van der Rohe Award' gepubliceerd worden en die in de tentoonstelling worden opgenomen.

DE MIES VAN DER ROHE AWARD ANNO 2009

Zoals reeds vermeld, is de laureaat van deze editie de Noorse nationale opera in Oslo. Dit project werd gekozen uit de volgende vijf finalisten:

- Tramway Terminal of Nice, Nice (France) by Atelier Marc Barani
- Luigi Bocconi University, Milan (Italy) by Grafton Architects / Shelley McNamara, Yvonne Farrell
- Library, Senior Citizens' Centre and Public Square, Barcelona (Spain) by RCR Arquitectes
- Norwegian National Opera & Ballet, Oslo (Norway) by SNØHETTA / Kjetil Trædal Thorsen, Tarald Lundevall, Craig Dykers
- Zenith Music Hall, Strasbourg (France) by Studio Fuksas/ Massimiliano & Doriana Fuksas

Het gebouw is ontworpen door het Noorse bureau 'Snøhetta', dat onder meer het ontwerp voor de nieuwe 'Library of Alexandria' gemaakt heeft.

De opera is een iconisch gebouw, gelegen aan het water in een gebied van Oslo dat heringericht zal worden. Het operagebouw is hierin een eerste stap. Het heeft als doel de stad terug met het water te verbinden.

De functie van het gebouw is niet enkel een opera- en balletheus. Het met meer dan 36.000 op maatgemaakte stenen bedekte daklandschap zorgt er ook voor dat het gebouw zowel een icoon is voor de stad en zijn bewoners, als een architecturaal landschap waar de burgers van Oslo en haar bezoekers aangenaam kunnen vertoeven bij het water.

Het gebouw omvat diverse ruimtes met verschillende functies. Naast burelen vind je er ook een grote oefenzaal en in het hart van het gebouw, de indrukwekkende operazaal. Al deze ruimtes zijn samengesteld via een sequentie van onderscheiden ruimtes die elk gekarakteriseerd worden door een zorgvuldig gekozen materiaal en door objecten van verschillende artiesten. Zo zijn de publieke ruimtes hoofdzakelijk afgewerkt met zeer fijn houtwerk, dat vervaardigd is op de traditionele manier van Noorse botenbouwers.

Het Kroatische architectenbureau 'Studio Up' kreeg voor zijn 'Gymnasium 46°09'N/ 16°50'E' in Koprivnica, Kroatië, de 'Emerging Architect Special Mention' prijs.

DE MIES VAN DER ROHE AWARD TENTOONSTELLING IN LEUVEN

Ook nu is de organisatie 'Stad en Architectuur' er weer in geslaagd om de tentoonstelling naar Leuven te halen. Hiermee komt Leuven in het rijtje van grootsteden als Frankfurt, Parijs, Boedapest, Milaan, Madrid en Barcelona.

De tentoonstelling is samengesteld uit maquettes, tekeningen en foto's van alle deelnemende projecten en biedt hiermee een belangrijk en uniek panorama op de ontwikkeling binnen de hedendaagse Europese architectuur.

PRAKTISCH:

WANNEER: zo 7 november - zo 12 december 2010

WAAR: M van museum Leuven | Leopold Vanderkelenstraat 28 | 3000 Leuven

INKOM: gratis

OPENINGSTIJDEN: di-zo 11u-18u / do 11u-22u | maandag gesloten

VERNISSAGE: zo 7 november om 15u | M van museum Leuven

INFO: www.stadenarchitectuur.be | info@stadenarchitectuur.be | t 016 22 22 39

EXISTENZ

Door de jaren heen is Existenz een algemeen begrip geworden in Leuven. Als jaarwerking van de le master burgerlijk ingenieur-architect bereiden ze zich een heel jaar voor op de 'ExistenzMaximum-week'. Dit is een projectweek waarin een leegstaande locatie wordt omgetoverd tot architecturaal walhalla. Workshops zoals 'working with the masters', mode, metsen en fotografie zijn geen onbekenden. Als afsluiters zijn er een cocktailfeestje en architectuurweekend om U tegen te zeggen. Bovendien zijn er ook heel wat nevenactiviteiten tijdens het jaar. De architectuurlezingen in het STUK lengen uw kennis omtrent architectuur aan. De existenzcafé's brengen u een rustige café-avond op een originele locatie. En de champagnecantus en Bauhouse-feestjes zorgen op hun beurt voor onvergetelijke avonden.

Maar hoe is dit alles eigenlijk begonnen? VoorersprakewasvanExistenz, organiseerden Alexander D'Hooghe, Jan Mannaerts, Rolf Vansteenwegen, Kiri Vivathanavej en Bruno Dufays in 1994-1995 'Kasteelgeesten & Kasteelfeesten'. Deze eerste week-lange activiteiten met workshops, gastsprekers, concerten, impromptu bouwsels en een grote tentoonstelling van studentenwerk stonden aan het begin van wat een jaarlijkse traditie zou worden onder de architectuurstudenten. De studentenjury's, samengesteld uit verschillende architectuurscholen in België stonden hierbij centraal. Het idee ontstond toen Alexander en Jan deelnamen aan de AA (Summer Architecture School). Onder de indruk van dit gebeuren groeide de drang om ook in het kasteel van Arenberg alle ramen en deuren eens goed open te gooien. Het hoogtepunt was voor Alexander de tentoonstelling van de winnaars van de studentenjury. Een gigantische stalen box van geweven wapeningsnetten kraagde uit vanop de mezzanine in de tekenzaal. In, op en onder deze box werden de geselecteerde projecten tentoongesteld.

DE ALLEREERSTE KEER

Door een scheiding van activiteiten tussen burgerlijk ingenieur- en architectuurstudenten zag existenz voor het eerst het licht in 1995. De activiteiten

beperkten zich toen nog tot het organiseren van architectuurlezingen onder de naam 'De avonden van de architectuur'. In die tijd vielen er in Leuven nog niet veel architecturale activiteiten te bekennen aangezien Stad&Architectuur pas in 1998 werd opgericht. Als één van de stichtende partners van deze organisatie was de goede relatie met het architectuurdepartement ASRO al vanaf het begin een feit. Stad&Architectuur nam in 2003 de organisatie en productie van de lezingenreeks over. Deze zijn nu beter gekend als 'Auditorium' lezingen. Existenz verzorgt wel nog steeds de presentatieboekjes en zorgt voor een blijvende belangstelling bij de architectuurstudenten.

Aangezien de studielast van het 4e jaar wel meeviel, was dit voor de studenten het ideale moment om zich buiten de klassieke architectuuropleiding als kritische denkschool bezig te houden. De zware selectiejaren waren immers achter de rug en men hoefde geen rekening te houden met Erasmusopleidingen of het schrijven van een thesis. De organisatoren van de eerste ExistenzMaximum-week (Luk Peeters, Jens Aerts, Natalie Seys, Els Verbakel en Tim Pashuysen) waren op zoek naar een goede titel voor hun initiatief. Ze zochten een naam die enerzijds uitdrukte dat ze zich in die week wilden bezinnen over architectuur en anderzijds dat ze in een traditie van architectuurperiodes en avant-garde wilden werken. Luk Peeters komt de eer toe om de link te leggen met de beroemde modernistische periode na de oorlog, die nu nog steeds ter sprake komt in het fantastische discours over het ExistenzMinimum van André Loeckx (professor Architectuurtheorie aan de Kuleuven, en een bekend criticus). Existenzminimum klinkt echter beperkend, haast kleinburgerlijk. Ze wilden hiernaar verwijzen, maar er ook kritiek op geven en op zoek gaan naar meer dan louter architectuur. ExistenzMaximum profileert zich dusdanig als tegenhanger van het ExistenzMinimum. Ze gaan op zoek naar de grenzen van de discipline en raakvlakken met andere kunstvormen.

ONDERWEG

De eerste drie jaren ging de ExistenzMaximum-week steeds door op het kasteel en in de werkruimtes van de burgerlijk ingenieurs. Ook het Arenberginstituut, nu beter gekend als het STUK, fungeerde als locatie voor dit evenement. Paradoxaal genoeg werd architectuur hierdoor enkel gewaardeerd in zijn verhullende functie. In 1998-1999 kwam er echter verandering in het gebruik van deze locaties en ging men op zoek naar de rol van architectuur in het stedelijk weefsel. Hiernaast werd ook de rol van de steeds groeiende mobiliteit en haar invloed op stedelijkheid onder de loep genomen, want het is daar dat de stad zich veranderlijk toont. Tijdens het 'onderweg zijn' wordt men immers beperkt geconfronteerd met architectuur. De vierde editie profileerde zich dus meer als een tocht tussen begin- en eindpunt.

Een lange zoektocht naar een a-typisch stedelijk voertuig en ideale combinatie tussen transport en wonen resulteerde uiteindelijk in een knalgele caravan. Architectuur werd beleefd tijdens het onderweg zijn. Zo ontstond er een zekere afstand tussen waarnemer en hoe architectuur wordt beleefd. Het organiseren van treinritten naar Antwerpen en Brussel speelden onder meer een rol in deze belevenissen. Terwijl men onderweg was naar een van deze steden werd uitleg gegeven over het stedelijk gebeuren van de bestemming door niemand minder dan voormalig bouwmeester Marcel Smets. Op de terugweg gaf hij uitleg over het stedelijk gebeuren van Leuven.

Na de editie van de rondtrekkende gele caravan ging Existenz steeds op zoek naar een originele locatie voor zijn activiteiten. Enkele voorbeelden zijn het Villers College, de oude stadsbibliotheek, oude brouwzalen van Interbrew, het stedelijk zwembad, het Instituut voor land- en waterbeheer, het voormalig Instituut voor aardwetenschappen, de voormalige schrijnwerkerij van Inbev, het Luxemburg college en de oude Acco drukkerij.

Jeroen Verrecht, voorzitter 2005-2006, heeft

**junge menschen
kommt ans bauhouse!**

20.10.2010
rumba&co
€3/4
REMCO DURIEZ
CYN
MUFF LABEL DUT
KRISLAG
VERTIGO
LOFNER
THE DUKES
FRECHER JUNGE

Bronnen:
<http://www.kuleuven.be/ck/1999/1999-nr03-p15.pdf>,
campuskrant 1999, nummer 13 p.15
Veto's: Jaargang 25 nummer 19, 8
februari 1999 & Jaargang 33 nummer
17, 12 maart 2007

Tekst: Hanne Verstreken

Met dank aan Sofie Verrewaere, Kris Merket, Jeroen Dirckx, Daan Van Tassel, Jeroen Verecht, Annelies De Nijs, Jens Aerts, Tine Vleugels, Charlotte Deckers, Lisa de visscher, Els verbakel, Tim Pashuysen, Luk peeters, Alexander D'Hooghe, Tom Thys, Fre Wouters, Joost Raes

het over de evolutie van Existenz en hoe het ook bekend werd buiten de studierichting. "Existenz was in eerste instantie voor en door architectuurstudenten. In 2004-2005 kwam hier echter verandering in na het legendarische cocktailfeest in het stedelijk zwembad. Als alternatief voor de klassieke TD's, ontstond er ook buiten het architectuurdepartement een grote belangstelling voor Existenz. Dit nieuwe publiek interesseerde zich weliswaar minder in het architecturale aspect, doch de alternatieve creativiteit van de studenten sprak vele feestgangers aan. De luxe van bekendheid die Existenz door de jaren heen heeft verworven, maakte het heel wat eenvoudiger om activiteiten aan de man te brengen. Hierdoor kon Existenz zich meer focussen op de jongere jaren en andere architectuurscholen"

NU

De taak van de voorzitter is om een aanspreekpunt naar ASRO, stad Leuven en politie te zijn. Verder wordt er vooral van hem verwacht overzicht over de verschillende activiteiten te behouden en de verschillende werkgroepen bij te sturen waar nodig. Ook op papier staat hij in voor het hele gebeuren. Uiteraard staat hij er niet alleen voor en heeft hij naast de vice-voorzitter en beheerder ook nog tal van werkgroepen die steeds gemotiveerd zijn voor het ontwikkelen van nieuwe ideeën. Existenz is vooral een enthousiast team, verdeeld over 14 werkgroepen.

Elk jaar wordt het moeilijker om aan de standaard van vorige jaren te voldoen. Zo zegt ook huidig voorzitster Lotte Dietvorst: "Uiteraard is het onze

bedoeling om de vorige jaren minstens te evenaren en het begrip 'Existenz' nog beter op de kaart te zetten. Vandaar ook dat we dit jaar nieuwe initiatieven zoals dit tijdschrift en de ExistenzCafé's in het leven hebben geroepen. Architectuur blijft wel het kernwoord van al onze activiteiten, al verruimen we dit begrip ook naar andere kunsttakken. De bedoeling is om niet enkel architectuurstudenten aan te spreken, maar van tijd tot tijd ook andere geïnteresseerden te bereiken. Bovendien kunnen we Existenz ook zien als een levensstijl. The architectural-way-of-life, omwille van de ettelijke uren achter je laptop, conceptschema's en Bauhousefeestjes tot in de vroege uurtjes, kunnen we wel stellen dat het een aparte levensstijl is."

OVERZICHTSTABEL

JAAR	VOORZITTER (S)	LOCATIE	THEMA
10-11	Lotte Dietvorst	(voorlopig nog geheim)	4D
09-10	Paul Mertens	Oude drukkerij Acco	Iconen
08-09	Sofie Verrewaere	Luxemburg college	Senses
07-08	Sunita Singh	Voormalige schrijNwerkerij Inbev	Underground
06-07	Fre Wouters	Voormalig instituut voor aardwetenschappen	/
05-06	Jeroen Verrecht	Instituut voor land- en waterbeheer, Vital Decosterstraat	Tempting(van temporary tempting things)
04-05	Kris Merket	Leegstaand stedelijk zwembad van Leuven	Tijd
03-04	Toon Manders	Oude brouwzalen Interbrew	/
02-03	Frederik Boumans	Voormalig STUK (arenberginstituut)	Choose
01-02	Miguel Lebre	Voormalig STUK (arenberginstituut)	Bouwaanvraag
00-01	Frederik Ampe	Oude stadsbibliotheek (nu Museum M)	Archipunctur
99-00	Jeroen Dirckx	Villers college	Enjoy architecture
98-99	Bert De Muyncx	Rondtrekkende gele caravan	De stad verkeerd
97-98	/	Arenberginstituut, kasteel en werkruimtes	Reconversie van gebouwen en herdefiniëring van programma's
96-97	/	Arenberginstituut (STUK) +RITO technische school in de dieststestraat	Reconversie van gebouwen en herdefiniëring van programma's
95-96	Natalie Seys Tim Pashuysen Luk Peeters Els Verbakel Jens Aerts	Kasteel en werkruimtes	Existenz als Kritische denkschool
94-95	Jan Mannaerts Alexander d'hooghe Rolf Vansteenwegen Kiri Vivathanavej Bruno Dufays	Nog geen existenz, wel Kasteelgeesten/feesten	Kasteelgeesten/feesten

Column

In een jaar waarin onze opleidingen gevisiteerd worden, is er geen twijfel mogelijk aan wat de vierde dimensie van architectuur uitmaakt. KWALITEIT is het sleutelwoord in heel deze onderneming: kwaliteit is wat we (verondersteld worden te) produceren, (te) meten en (te) evalueren. Kwaliteit van de opleiding, kwaliteit van het architectuuronderwijs, kwaliteit van architectuurontwerpen - die van de studenten zowel als die van de stafleden.

Kwaliteitszorg is inderdaad de noemer waaronder de operatie 'visitatie' van start gaat. Allereerst moeten de opleidingen daarvoor 'zelf-evaluatie rapporten' schrijven (gemeenzaam 'ZER' genoemd). Vervolgens worden deze rapporten vlijtig gelezen door een commissie van experts die verschillende gelijkaardige opleidingen onder de loupe nemen (in ons geval: de opleidingen bachelor en master in de ingenieurswetenschappen: architectuur aan de KULeuven, de UGent en de VUB). Die commissie komt haar bevindingen aftoetsen tijdens een daadwerkelijk 'bezoek', waarbij ze spreekt met alle betrokkenen - docenten, studenten, universitaire verantwoordelijken - en waarin ze kennis neemt van de feitelijke omstandigheden en producten van het onderwijs. Vervolgens schrijft de commissie een rapport waar met de nodige bezorgdheid naar uitgekeken wordt. Dat rapport beoordeelt de opleidingen op verschillende facetten, waarbij een opleiding met verschillende onvoldoendes ernstig in het gedrang kan komen (zo is in ons zusterdepartement Burgerlijke Bouwkunde de opleiding master in de ingenieurswetenschappen: mijnbouw afgeschaft). Het is dus zaak zoveel mogelijk voldoende, goed, zeer goed of excellent te halen. Maar de commissie is streng, dus moet iedereen echt wel zijn beste beentje voorzetten om een goede indruk te maken.

Er zijn heel veel kanttekeningen te maken bij dit proces. Eerst en vooral is er de veelgehoorde opmerkingen dat docenten en assistenten liever hun werk doen dan erover te rapporteren - administratieve overlast heet zo iets dan. En we kunnen er niet omheen: zo'n ZER produceren betekent heel wat extra werk voor heel wat mensen. Studenten moeten (nog maar eens) bevestigd worden, assistenten moeten hun mening geven, we moeten bedenken welke competenties we de studenten bijbrengen en vervolgens legitimeren hoe we dat doen, we moeten onze gebouwen beschrijven en onze kwaliteitszorgsystemen, we moeten rapporteren hoe we examen afnemen en waarom we dat zo doen, enzovoorts enzovoorts. Dat alles brengt een enorme papierwinkel met zich mee, vooral voor de POC en de 'vrijwilligers' die aan het rapport geschreven hebben. Niet iedereen ziet het nut daarvan in - behalve allicht ouders en kandidaat studenten die op een website zullen kunnen nalezen wat de eigenheden en problemen van de gevisiteerde opleidingen zijn.

Een tweede belangrijke bedenking heeft te maken met het intrinsieke probleem 'hoe kwaliteit te meten'? Kwantiteit meten is relatief gemakkelijk: zoveel studenten, zoveel studiepunten, gemiddelde studieduur, gemiddeld behaalde graden, contacturen per student, aantal stafleden per student, aantal vergaderingen van de POC, etc. Al die dingen vind je terug in het ZER - maar ze vormen natuurlijk op zich geen goede graadmeters voor de kwaliteit van een opleiding. De mening van 'het werkveld' misschien? Ook bevestigd, en daar komt ook heel wat uit - maar geen unieke 'score' voor de opleiding. De mening van de studenten zelf? Idem dito. Het systeem van visitaties gaat ervan uit dat kwaliteit van de opleiding een complex begrip is dat uiteenvalt in heel veel verschillende deelaspecten, en dat over al die deelaspecten toch wel iets zinnigs te zeggen valt. Tot zoverre zijn we het eens. We hebben dan ook ons best gedaan om al die deelaspecten te documenteren en naar beste weten onszelf te evalueren. Maar toch blijven we het gevoel hebben dat met al dat gedocumenteer niet noodzakelijk de kern van de opleiding gevat wordt. Dat in het vormingsproces van studenten dingen spelen die impliciet zijn, niet vatbaar voor explicitering in termen van doelstellingen of verworven competenties. Zo is er het belang van zorg bijvoorbeeld, zorg voor jezelf, zorg voor je vrienden, zorg voor de omgeving, zorg voor de architectuur.

Voor mij is het bestaan van dit nieuwe tijdschrift een bewijs dat het goed zit met de zorg van onze studenten voor elkaar en voor de architectuur. Ik juich dit initiatief dan ook toe en wens met jullie dat het een lang leven beschoren is.

Hilde Heynen
Departementsvoorzitter ASRO

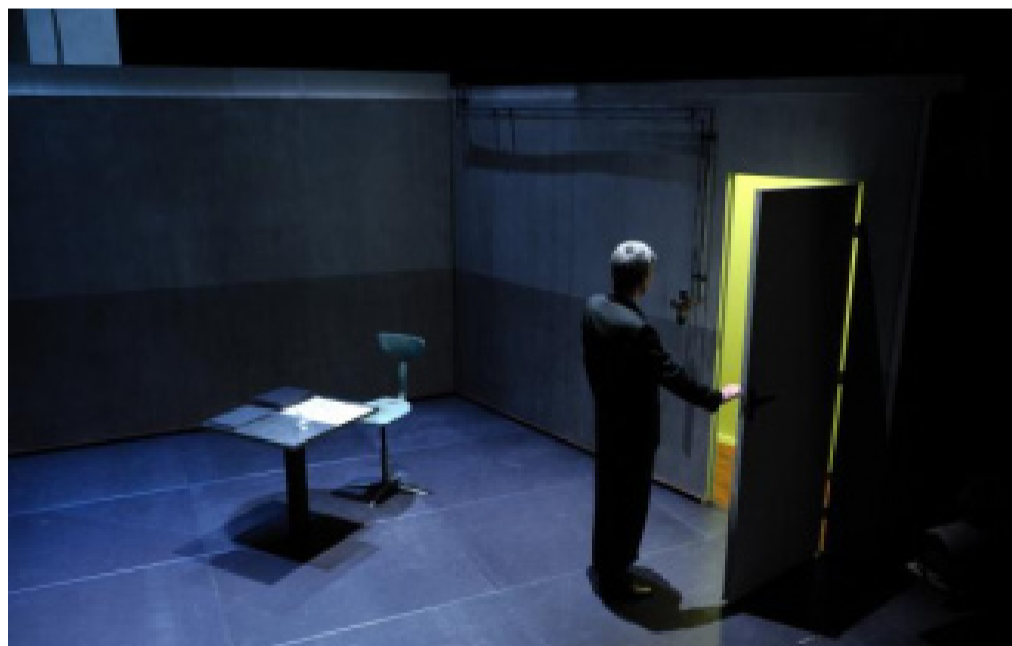
wedstrijdvraag!

T
S X K
U

WAT WAS DE NAAM VAN DE VOORGANGER VAN EXISTENZ ?

Stuur het antwoord op deze vraag voor 8 november naar existenz.tijdschrift@vbk.be. De eerste vijf die juiste antwoorden winnen een duo-ticket voor de voorstelling 'Zakłady na Życie (Plant-Life)' van James Beckett op 10 november om 20h in het STUK te Leuven. Deze voorstelling kadert in het Playground-festival (4>12 november 2010). Na afloop van de voorstelling krijg je ook een gratis rondleiding door de Playground-tentoonstelling.

Voor verdere info, zie http://www.playgroundfestival.be/2010_programma/detail/58213

LA FILLE DE JOUJOUELLE

tekst & foto's: Hannelore Veelaert

Door de week kunnen we Sarah (19), studente kleinkunst aan Studio Herman Teirlinck, terugvinden in hartje Antwerpen. Niet ver van de Groenplaats zit ze op kot in een gezellige studio, ingericht met een mengelmoes van meubels, gekregen van de familie of aangekocht in de Ikea, en aparte vondsten uit de kringloopwinkel.

Inspiratie voor het interieur haalt ze uit tijdschriften en blogs, maar ook uit haar bezoeken aan rommelmarkten. Zelf is ze vooral heel trots op het rode zeteltje (een familiestuk), de gebloemde tafellamp en de kerstman/matroesjka, een eigenaardigheidje uit de kringloopwinkel. Maar ook in het

buitenland heeft ze al goede vondsten gedaan; de poster met een aziatisch meisje op de fiets, gevonden in Parijs, is daar een mooi bewijs van.

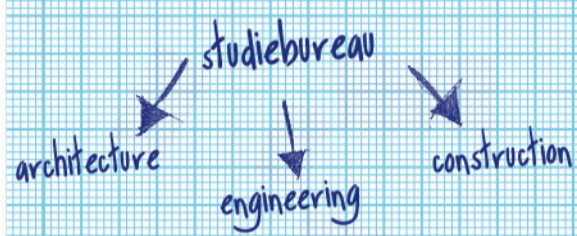
De studio van Sarah is een 'work in progress': ze zit nog vol met plannen en ideeën om haar studio nog meer 'thuis' te maken en blijft op zoek gaan naar leuke aanwinsten. Gelukkig voor ons kunnen we haar altijd veranderende interieur volgen op haar blog!

<http://lafilledejoujouelle.blogspot.com/>

Ligt jouw toekomst in de stationsomgeving?

Eurostation nv is een dynamisch multidisciplinair studiebureau gespecialiseerd in de duurzame ontwikkeling van stations en hun omgevingen in binnen- en buitenland.

Ons aanbod

- ✓ Technisch uitdagende projecten
- ✓ Multidisciplinair team
- ✓ Afwisselende job
- ✓ Aantrekkelijke loonsvoorwaarden

vestigingen in brussel, gent, antwerpen, brugge, mechelen en hasselt

Indrukwekkende projecten

Geïnteresseerd?

Meer informatie over de vacatures vind je op www.eurostation.be

Stuur je cv en motiveringsbrief naar jobs@eurostation.be

